Число обіймає 16 сторінок. Ціна 40 сот.

Ч. 86 (10.469). Львів, неділя 19. квітня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА **40 СОТ.**

З М І С Т:

М. Черкавський, сенатор.

„І ДРУГ ДРУГА ОБІМЕМ..."

З давен давніх у переважній частині українського народу встановився звичай, згідно з котрим підчас Великодних свят, при святочних взаїмних поздоровленнях, цілуються. Цілуються не тільки близькі собі люде, свояки, чи добре знайомі, але навіть такі, що перший раз тепер, на Великдень, зустрілися. Витаючи один одного, вони взаїмно виявляють найблизшу, найщирійшу приязнь. Часами навіть роблять це на Великдень такі, що між собою перед тим добре посварилися. Тепер вони цілуються і миряться, бо **так наказує старий звичай, народня традиція,** звязана зі святом всепрощення, святом, що носить в собі велику й багатомовну символіку: настав час забути сварню й незгоду, настав час братерської згоди, бож у цей день навіть такі протилежности, як земля і небо — і ті примирились...

Правда, не завжди великодні поцілунки бувають початком встановлення справжньої згоди поміж тими, що незавно сварилися та лаялися, бо часто особисті порахунки та амбіції бувають непереможними; але часом всеж таки і добре виходило...

У великий день Свята Христового Воскресення, з яким звязаний оттой традиційний звичай, варто нам усім згадати про те, що може вона пора вже й нам, пересвареним, розпорошеним, розбитим, поділеним на ріжні партії з їх сектами, прийти до миру, єдности братерської. Час згадати, що пора нам позбутися сектярства, характеристичного для нашого громадянського життя, пора занехати це наше партійне дроблення, з яким іде у парі і взаїмна ворожнеча, і яке вносить незгоду в наші теорії, а практично робить нас слабими, малопідпорними. Пора піддати переоцінці ті наші „цінности", що звуться чи то партіями, чи парляментарними фракціями, а яких разом з їх відтінками та нюансами — й не порахувати. Пора все маловартне, істнуюче лише завдяки окремим амбіціям, відкинути, залишивши тільки такі сторонництва, які своєю ідеольогією та програмою живої роботи дійсне відповідають національно-політичним і соціяльним течіям серед нашого громадянства. Принаймні в цьому напрямку пора вже зробити **спробу.**

Думаю, що спроба не буде даремною і вийде всім на добро.

Ми — Українці — страшенні індивідуалісти і свою хату, яка часто стоїть скраю, вважаємо найкращою. Але ми маємо разом із тим і дещо таке, що витягає кожного з нас з його хати і зводить під спільний дах хати загально-національної, — маємо спільний національно-політичний ідеал, а спільне лихо, яке ми всі відчуваємо, підказує усім нам однакові методи ділання задля скорійшого осягнення ідеалу. Майже однородний господарський характер нашого хліборобського краю і переважаючий відсоток селянства в складі нашої нації також не можуть висунути якихось значних перешкод соціяльно клясового характеру при практичному принороблюванню певних методів в ділі досягнення отої спільної національно-політичної мети.

Отже всі дані говорять за тим, що при добрій волі не так трудно нам дійти до порозуміння, єдности й згоди. Треба лише хоч трохи критицизму до власної теорії, до власного думання і до метод практичного ділання; треба також обовязково взяти власну амбіцію в шори спільного інтересу та національного обовязку, — ту амбіцію, яка на ґрунті вродженого нам індивідуалізму набірає часто жахливих розмірів.

Досягнути того, щоби всі ми Українці, що опинилися під Польщею, погодились на істнування лише якоїсь **одної** партії, річ ясна, неможливо. Думати про те — було б утопією. Але довести число українських партій до їх, так сказати, природного стану, досягнути, напр. того, щоби члени б. трудової партії, що розбилася на кілька відламів, груп і відтінків, знову зійшлись на одній платформі і перестали поміж собою ворогувати; зробити так, щоби не було у нас аж трьох селянських партій, які одна од одної нічим не відріжняються, а тільки йдуть самотужки, а була одна-єдина правдиво-селянська партія; здобутися на таку відвагу та певні матеріяльні витрати, щоби б. членам української парлям. репрезентації знову бути й працювати в одному клюбі та на спільній національній платформі, — це не так то вже й трудно зробити.

А крім того ще й завсіди легко можна дійти до такого „ідеалу", щоби в питаннях загально-національного характеру всі українські партії, як одна, без затяжних торгів за місця і впливи, обєдналися коло одної загальної програми, а — головне — коло одного чину. Для того — повторяю — треба лише трохи доброї волі, більше **почуття національної відповідальности** і менше всеруйнуючої згубної особистої амбіції. Само собою, що при тому треба побільше свідомости того, що ми знову переживаємо дуже важний час, що несподівано для нас може знову наступити великий момент, до якого обовязково треба готуватись.

Найкращою підготовкою до того моменту є **обєднання** нашої думки, сили і волі, обєднання на платформі стоячого понад все спільного інтересу нашої нації. А видимим виразом такого обєднання мусить бути утворення після як найдальшої згаданої редукції ріжного рода непотрібних партій, півпартій і півпартій, — усіх инших партій, чи організацій, єдиного все кермуючого і всюди репрезентуючого національного чинника, як символу національної згоди і сили.

Пишучи все це, не претендую на те, що я кажу щось нове, що роблю нікому ще невідоме відкриття. Я свідомий того, що все це — трафарет, і що так само думають многі, не один лиш я.

Старі гадки-мрії насунулись до голови, коли на запрошення редакції „Діла" прийшлось мені сказати до його читачів кілька принагідних уваг. Наша найбільша внутрішньо-громадянська болячка пригадалась знову по певній асоціяції — в передень того великого весняного свята, що є символом зєднання розєднаного, що є символом відродження всього мертвого, а тим більше відродження і нашого **безсмертного** народа.

Д-р В. Охримович.

Внутрішня переміна.

„Бувало весною, як ліс розівється і тисячі птичок гукне голосами" — **від пятьох літ** що-року з настанням весняної пори в нашому галицько-українському громадянстві оживали все нові сподівання на близьку й основну переміну нашого положення, на скоре й рішуче поліпшення нашої долі. Припускати можливість якогось погіршення вважалося національним гріхом, а ще більшим було гріхом подавати в сумнів переконання, що основна переміна на ліпше є напевно дуже близька й мусить наступити дуже скоро. Як арґументи для цих добрих надій передавано з уст до уст вістки, чутки й поголоски про нові воєнні комплікації, або про нові мирові пертрактації, бо думалося, що всякі комплікації й усякі пертрактації можуть вийти лише на нашу користь а ніколи на нашу шкоду; це розумілося само собою, бож прецінь „ми не маємо нічого до страчення". Хоча ці чутки й поголоски звичайно були лише відгомонами недавно перебутих великих боїв і переворотів, та всеж таки нашим людям здавалося, буцімто чують грохіт нової грядучої бурі, передвістника нових змагань і нових перемін. У звязку з цим кожний кожного питав: „що чувати? що з нами роблять? як стоїть наша справа? що з нашою справою

чувати?" І як відповідь на отсі питання появлялися сміілі комбінації на найкращі можливости та непохибні орієнтації на наших близьких і далеких приятелів (або неприятелів — се була річ погляду), котрі тільки й над тим думали, як би нам найкрасше допомогти. На цьому ґрунті виростали дуже оптимістичні сподівання, ба й прямо фантастичні ілюзії. Хто-ж мав цивільну відвагу поставитися критично до цього способу думання, той стягав на себе закид, що гасить духа, сіє зневіру, ломить одностайний національний фронт. Тому, щоби не руйнувати гарних ілюзій та не підривати ще красших надій, уважалося патріотичним обовязком одні факти прикрашувати, другі замовчувати, инші інтерпретувати на силу в нашу користь, — одним словом заплющувати очі на окружаючу сумну дійсність. Це називалося „підносити патріотичного духа, — піддержувати добрий, бадьорий настрій".

Так було протягом останніх пять літ. Та не дивлячись на добрий, бадьорий настрій, на далекосяглі комплікації, комбінації й орієнтації, на найкрасші надії й ілюзії, ніяка основна й рішуча переміна в нашому положенні не наступила. Наше положення ні трохи не поліпшилося, навпаки сильно погіршилося, тай нема виглядів на якенебудь поліпшення в найблизшій будуччині...

Цей недостаток основної зовнішньої переміни в нашім фактичнім положенні спричинив, що від недавнього часу почалася основна внутрішня переміна настроїв і поглядів нашого громадянства, його способу думання й його психічного стану.

Хоч і сьогорічної весни — подібно як минулих літ — не бракує на світі поважних комплікацій і далекосяглих пертрактацій, не бракує цікавих і важливих вісток і поголосок, все таки це все не викликує сього року в нашім громадянстві ані такого зацікавлення, ані таких комбінацій, як минулих літ. Наші люде вже не надіються на близьку основну переміну нашого положення, на скоре рішуче поліпшення нашої долі в найблизшому часі, бо вже менше довіряють сміливим комбінаціям і непохибним орієнтаціям, а ще менше ріжним близьким і далеким „приятелям". Оптимізм стратив кредит. Ілюзії розвіялися. Надії неначеби побліднли й відсунулися в дальшу будуччину. Піднеслий дух немов-би знизився, бадьорий настрій немов ослаб...

Декому могло би здаватися, що такі переміни в поглядах і настроях нашого громадянства є лихими, грізними ознаками крайного занепаду. Одначе на ділі так не є. По правді вони є добрими, відрадними ознаками, які вказують, що наше громадянство вже побороло важку горячкову недугу, спричинену сильними потрясеннями великих подій і важкого лихоліття і починає тепер видужувати з тієї хороби та приходити до здоровля.

Настрій нашого громадянства зовсім не стратив своєї сили і свойого патріотичного характеру, лише став менше горячковий, менше бадьорий, але за те більше зрівноважений, більше тверезий. Наші люди не тратять надії на ліпшу долю, на кращу будуччину, лише позбуваються наівних ілюзій і безкритичного оптимізму та стараються оперти свої сподівання на твердих реальних основах, на власній праці, на власній боротьбі й на власній силі. Люди починають розуміти, що при найбільших комплікаціях і при найкращих комбінаціях слабий нічого не зискає лише стратить, а зискати може лише той, хто має силу, і лише о стільки, о скільки має силу. Люде починають розуміти, що сама неґація не може заступити позитивної боротьби, бо хто хоче успішно боротися з лихом, той не може його заперечувати, навпаки мусить його признати; одначе признати якийсь факт як істнуючий не значить погодитися з тим фактом.

Наші люде вже не заплющують очей перед великою небезпекою, яка їм грозить, навпаки, мають відвагу глянути дійсности прямо в очі і прямо в зуби, бо знають, що боротьба на осліп не може нас виратувати з біди. І знають уже також, що в цій нашій біді, в цій нашій недолі ніхто нам не поможе, як ми самі собі не поможемо. І тому наші люде вже не питають один одного: „Що чувати? Як стоїть наша справа?" як донедавна питали, але ставлять собі питання: „Що робити? Як треба нам поставити нашу справу? Як маємо працювати, як боротися і як творити нашу силу?"

Правда, на ці питання наше громадянство не знайшло ще вдоволяючої відповіди. Але раз ці питання вже є поставлені і поставлені правильно, то й правильна відповідь мусить знайтися. Бо хто шукає, той знайде. А тоді за внутрішньою переміною піде й зовнішна переміна нашого положення — переміна на красше.

В. Садовський.

Двацять літ тому.

Цього року минає двацять років з часів першої російської революції.

Цеї річниці не можна проминути мовчанкою. Не можна проминути особливо з огляду на ті часи упадку національної енергії, часи загальної байдужости й апатії, які нині переживаємо. В такі моменти, як теперішній, особливо важно звертатися до досвіду минулого й оцінювати сучасне з погляду історичної перспективи; в цьому нераз знайдемо й прогнози для майбутнього й вказівки, як і кудою йти, до чого змагати.

Двадцять років минуло з того часу, як відбулася перша революція в Росії. Підготовлювана довший час розвитком модерних економічних відносин, які стояли в різкій суперечности з формами державного устрою, вона вибухла з елементарною силою в звязку з невдачною російсько-японською війною. Прийшли у рух народні маси, хвиля страйків і селянських та салдатських розрухів пройшла по цілій державі. Рух набрав такої сили й енергії, що в грудні 1905 року і січні 1906 року в багатьох місцевостях дійшло до збройних конфліктів, виникли часткові повстання. Рух кінчився невдачою: царський режім угомався, обмежившись незначними уступками.

В цій першій російській революції брав поважну участь український народ. Брав, правда, під загальноросійськими гаслами, лише спорадично додаючи до них свої національні домагання. Перша російська революція не була українською.

Проте ця революція мала кольосальне значіння для розвитку нашого національного руху.

Перед 1905 роком український рух не виходив поза межі невеличких інтеліґентських гуртків, народні маси були пасивні. Та шкоша робота, яку розпочала серед мас Р. У. П. (Революційна Українська Партія) щойно починалась. Коли й були ширші виступи українства до 1905 року, як на святі відкриття памятника Котляревського, носили вони майже виключно інтеліґентський характер.

Революція 1905 року поставила хреста на цій початковій стадії українського руху. З 1905 року наш рух виходить на вулицю і що далі то все більше набірає масового характеру. Вже революція 1905 року, не зважаючи на її російський характер на Україні, дала цілу низку фактів, які свідчили про те, що зі стадією інтеліґентського гуртківства вже покінчено. Записка про українську школу, вложена київською українською інтеліґенцією, мала сотки підписів з цілої України — підписи не тільки інтеліґентів, але й селян і робітників. Домагання української школи й автономії України виставлено на багатьох мітінгах, при чому часто бували випадки, коли виковувалось воно по ініціятиві низів — селян і робітників. Більше того. Були окремі місцевости, де революційний рух проходив під переважним впли-

---

Осип Маковей.

Мирні батьки воєнних дітей.

Світова війна тяжко скривдила шевця Кароля Дітріха. Його не зворушували так воєнні невдачі держав і народів, загибіль пануючих династій і втрати престолів цісарями та королями, як лютило його довгі часи те, що він у три тижні по своїм вінчанню мусів покинути свою прекрасну товстеньку Рузю і йти на війну. Це був для нього удар гірший від усяких шрапнелів і гранатів, котрих зрештою не мав чого боятися, бо він цілий час воював з ворогом тільки шевським копитом в обозі штабу дивізії, досить далеко за фронтом, де небезпека не була велика.

Тут він робив нові чоботи і латав старі, а що своє ремесло розумів добре, не лякався, що його вішлють на позиції. Прекрасною парою чобіт для команданта обозу, а другою для обозного кухаря він зискав собі ласку цих двох найважнійших осіб і жив собі помаленьки, не надто шкавлячись тим, хто там війну виграє чи програє. Тільки у темних холодних ночах, на невигідних кватирах, він відчував цілим серцем страхіття війни і свою незавидну долю.

Девять місяців він не мав від жінки ніякої вістки, бо й не міг мати, — вона разом з цілим краєм була в руках ворога. Тоді він нераз і забував її, бо подружна вірність на війні не може сягати на сотки кільометрів, поза гори і поза фронти. В якійсь місцевости за Карпатами, що як не називалася на початок Надь, то певно Кіс, а по правді зовсім инакше, пізнався з одною паприкованою Мадяркою, Маргіттою Ковач, з котрою дивним дивом, не знаючи мадярської мови, порозумівся чудово і провів весело цілий місяць. Минулося, як сон, і забулося зовсім на Буковині, куди перейшла дивізія, недалеко Рузі, що жила за Дністром. По кількох картках, пересланих воєнною почтою, і відповідях Рузі, його напала така туга за домом і жінкою, що готов був і без дозволу відвідати її. Але не було безпечно і не пускали до дому, — довгий час минув, заки дали йому на кілька днів відпустку.

Дітріх не бачив своєї жінки цілий рік і не міг доволі нею натішитися, коли прийшов до дому. Вона була все прекрасна і товстенька, мовби не зазнала ніякої журби і біди. Вона була навіть за товстенька, краще сказати: підозріло кругленька, як це зауважив пан майстер критично аж на другий день. Покищо він не висказував своїх підозрінь і сумнівів, бо шкода було перед часом починати сварку.

— Рузя була занадто мила, щоб їй і собі затроювати цих кілька днів. На третій день він почув між людьми в містечку прикру новину, що до його Рузі цілу зиму і весну з великою охотою заходив далекий свояк, але найблизший сусід, молодий різник Стасьо Кухарський славний з того, що за одним замахом вибив доброму приятелеві три здорові зуби. До весни він був дома, а по горлицькій офензиві взяли його також до війська. Ця прикра новина була тогож дня вечером предметом дипльоматичної виміни гадок між Каролем і Рузею.

— Це від кого? — спитав Кароль свою жінку, вказуючи на одну частину її тіла, дуже заокруглену.

— Від когож, як не від тебе? — відповіла вона цілком спокійно.

Дітріх почислив у думці місяці, як не було його дома, і відповів так само спокійно: — Щож це має бути: слон чи кінь?

— Ні, — сказала на це прекрасна Рузя — це буде малий Дітріх.

— Яким правом? — дивувався він. — Цеж дванацять місяців...

— На війні нема права — відповіла вона дуже розумно.

На тім закінчилася ця прикра розмова і почалася зовсім инша, менше дипльоматична, за те більше сердешна. Обоє були розумні і здорові люде, котрі задля дрібниць не бажали в тяжку воєнну заверуху починати ще битву дома. Аж на другий день, коли вже Дітріх мав відходити, він так сказати-б, більше з педагогічних причин, як з потреби, і для доказу, коли на війні нема права, то за те є сила, вдарив Рузю в лице і притім нарушив добру славу її роду від бабусі почавши. Це не було потрібне і цілком певно було безкорисне, але майстер не міг вдержати себе. Тоді прекрасна Рузя нарушила славу його роду від діда почавши і для зазначення свойого становища розбила йому поліном голову так, що сама вважала потрібним завести його до шпиталю до перевязки. Звідси він уже не вертався до дому, тільки попрощався зі своєю подругою, — чи щиро, чи як Юда, годі було пізнати, — і пішов до своєї дивізії. А сердешна Рузя аж сплакнула по його відході, бо вона взагалі була мягкого серця і дуже жалувала всіх воєнних людей, без уваги на те, чи вони свої чи неприятелі, тим більше свого шлюбного чоловіка, котрого за цілий рік війни ніхто не ранив, аж вона, його жінка, в його-ж хаті... Але нехай би був не зачіпався...

Під весну 1916. року, коли дивізія була на відпочинку, Дітріх випросився знову до дому, бо Рузя чомусь довго не відзивалася. Він ішов до неї з добрим серцем і з новісенькими черевиками, зробленими на її міру. Не заповідав свого приходу, бо хотів їй зробити несподіванку; тимчасом вона зготовила йому ще кращу несподіванку. Дома застав він і по олежку.

вом українських революційних організацій, де Р. У. П. панувала всевладно й неподільно.

Реакція, яка наступила після революції 1905 року, вже не змогла повернути українського руху в його початкову, дореволюційну стадію, та ізолювати український рух від мас. Життя знайшло для себе вихід навіть в умовах післяреволюційного режіму. Непомітними течіями і струмочками йшов процес національного освідомлення і захоплював щораз ширші маси. Провадилась в підземеллі робота українських революційних організацій, передовсім робота У. С. Д. Р. П. Нагромаджена народня енергія знайшла свій вихід в кооперативному руху, який набрав після 1905 року масовий характер і здобував все виразнішу національну закраску. Поволі знаходила свого його могозого читача українська книжка й новонароджена після 1905 року українська преса. Робили свою роботу „Просвіти". Весь той складний процес поширення і зросту національної свідомости й активности відбувався в глибинах народніх непомітно для людського ока й годі було сказати, які широкі розміри він набрав.

Коли в лютому 1917 року упав царат, в перші дні революції перед багатьома українськими інтелігентами ставало гірке й болюче питання: Як виявить себе підчас цієї нової революції українська нація? Чи не будемо ми знову йти в хвості „обще-русской" революції, творячи для неї маленький і нікчемний додаток? Ці сумніви і побоювання видавались основними й оправданими, коли зважити, що з самого початку війни, на протязі трьох років, всі довнішні вияви українського життя були знищені, і що щонайбільш активна частина людности, ціла молодь, була на фронті. Перебіг революції 1917 року не виправдав побоювань тих скептиків. Український народ виступив, як цілком самостійна активна сила. Бо перед 1917 роками був 1905.

Революція 191. року закінчилась так само невдачно, як і революція 1905 року. Український народ, хоч і віддав для сотворення власної державности maximum жертв не зреалізував своїх змагань. На цілому просторі українських земель панує чужа влада. Можна, розуміється, тішитись з вславленої большевицької українізації. Можна, йдучи за прикладами українофілів, які сподівалися, що царський уряд „зрозуміє" всю необхідність науки на рідній мові й дасть українську школу, думати, що большевики ще ліпше зрозуміють всю важність української проблеми й підуть на ще більші уступки. Вольному воля... Лишається проте фактом, що український народ підчас революції 1917 року не осягнув своєї мети, не сотворив власної самостійної держави, не втсановив на своїх землях своєї влади.

Але таксамо невдачно кінчилась революція 1905 року, проте відіграла вона для нашого руху у високій степені позитивну і корисну ролю. З певністю можемо сказати, що досвід подій 1917 і слідуючих років відограє для нас в майбутньому ще більш корисну і позитивну ролю. Досвід події української революції по своїм розмірам і значінню ніяким робом не може рівнятись з досвідом 1905 року; він нескінчено більший і ширший. Українська революція сколихнула цілу Україну, всі наші землі до самих низів. Ніхто і ніщо не зможе викреслити з національної свідомости того факту, що в цей період ми таки мали свою власну державу. Революція 1917 року знищила і зменшила вплив чужонаціональних елементів на Україні. Руїна промисловости знизила вплив чужонаціонального міста. Перехід землі до селян ліквідував польські і російські впливи, яких головною економічною базою було велике землеволодіння. Створились сприятливі умови, при яких та основна кляса, з якої складається українська нація — українське селянство — зможе відограти рішаючу ролю. А активною ця кляса була і лишається. Зменшення повстанського руху на Україні означає лише перехід українського селянства до нових засобів боротьби. Глухе незадоволення, пасивний опір чужій владі серед селянських мас істнує і продовжується. І не випадковим явищем є той факт, що большевики так довго і так старанно дебатують цілий час над питанням про „смичку" зі селянством, одним з виявів якої і була большевицька українізація.

Прийде час і послідують події, коли українські народні маси використають досвід 1917 і слідуючих років. Як дав свої наслідки 1905 рік, так дасть їх в майбутньому 1917.

Не будемо відбирати хліба у ворожок й займатись невдячними пророкуваннями про те, коли це має статись. Події прийдуть. І український народ сотворить собі свою самостійну державу. Виборе і сотворить, а не одержить з ласки третього Інтернаціоналу, або якоїсь великої чи малої Антанти.

Інж. Ю. Павлиівський.

Дійсна причина голоду на західних українських землях.

Сучасна економічна політика Польщі при всіх питомих собі хитаннях всежтаки відзначається послідовистю у двох напрямках, а саме: в удержанні курсу валюти і в пауперізації західно-українських земель, прилучених відомими способами до етнографічної Польщі.

Не місце тут спинятися над політикою польського премієра п. Грабского, який засвоїв собі як не можна краще методи вівісектора і безпинно нуряє свій скальпель в живий організм народнього господарства, заціклений тільки у свої досвіди та байдужий на завмирання предмету тих досвідів. Курс валюти держиться, хоча з дня на день корчиться рільнича, гірнича і промислова продукція і хоча торговельний біланс стає щораз більше пасивний.

На хвилю спинимося на господарськім положенні західно-українських земель, на яких український народ під польською владою, до краю зубожений, став просто іграшкою долі. Тут майже 4/5 населення, не вважаючи на низьку життєву стопу, вже від 5-ох літ ледве може вдержатися при вегетації. Під теперішню хвилю виступає на західно-українських землях голод.

Які причини цього? Чи сьогорічний недорід? Ні, недорід став лише язичком у ваги, що виявив на зверх нужду села у болючім виді голоду. Голод на селах показав, що купна сила селянських мас — навіть на засоби удержання життя і здоровля, на найнужденніші харчі — є ніяка.

Що знищило купну силу селянства? Що виссало всі матеріяльні засоби на західних українських землях? Передусім війна знищила нашу землю, яка творить тепер окраїни Польщі. Від Стоходу аж по Вислоє жертвою війни впали цілі села. Знищена селянська худоба, знищений господарський мертвий інвентар, знищена земля. Знищення перевисшає знищення Східної Прусії, Бельгії і Франції. Ці краї вже відбудовані коштами держави. Східна Прусія закінчила відбудову, ведену коштом держави, вже в 1917 році, Франція і Бельгія покінчили відбудову в році 1921. А у нас? Відбудова державним коштом не обняла навіть 1/5 матеріяльної руїни і... зліквідувалася. Щоби найти захист для себе і свойого господарства, наше селянство було приневолене всіма своїми скупими засобами „відбудуватися". Так переведена відбудова забрала селянству можність піднесення рільного і годівельного господарства. Увесь свій дохід, а дуже часто і невеличкий маєток скупчений в інвентарі, вкладало селянство в будинки і задовжувалося при відсутности дешевого довгоречинцевого кредиту, затягаючи векслевий короткоречинцевий, високопроцентовий кредит в банках та у покутних лихварів. Державний рільничий кредит приступний був тільки для великої власности. Його призначено на штучні погної і рільничий промисл, отже тим самим заперто його для селян. Польська держава досі не впорядкувала законодатним шляхом справи сплати воєнних шкід. Хоч наше селянство несе головний тягар воєнного пошкодування, воно не одержало з титулу воєнних шкід ані сотика. Законно управильнена виплата винагороди за воєнні чинитьби спочиває. Польська держава, яка перейняла з поавстрійської спадкової маси певну ліквідаційну суму, не виплатила до сьогодня навіть винагороди за зареквіровану селянську худобу. В самій Галичині з титулу військових достав, селянство має до держави претенсії тільки з 1918 р. на 11 (одинацять) міліонів австрійських корон золотом.

Митова політика держави, заказ вивозу землеплодів, обезцінює їх. Село удержує своїм коштом місто. Вивозові дозволи на худобу і по-

---

пізнав мадярського капітана, котрий очевидно подбав за всі ті ласощі, що були на столі, і за вино, що червоніліося у склянках. Положення було прикре, бо Дітріх не був навіть капралем і не знав, як йому у своїй власній хаті поступити, чи як господар чи як підвладний. Але тут його виратував з немилого положення сам гість, котрий як побачив, що Рузя дільє прихожого, нагадав собі зараз його фотографію, котру бачив на стіні, і, не промовивши слова, вийшов з дому. Тепер тільки гнів Дітріха вибух як гранат. Він вховав багнет з піхви, але ще й не поімехнувся, як Рузя скочила у сіни, зверещала: „Люде, ратуйте!" і прожогом кинулася до сусідки-акушерки.

Коли Дітріх вибіг за нею, її вже не було, натомісць з кухні почув плач. Вступив туди і тут на ліжку побачив заповиту дитину. Приступив до неї обережно, мов би лякався, і почав їй приглядатися. Нічого не міг спершу зміркувати, ані чи то хлопець, чи дівчина, ані скільки може мати місяців, ані до кого вона подібна. Одно тільки бачив і чув, що дитина здорова і має дуже сильний голос. Дітріх сховав багнет у піхву і сів собі на ліжку. Дитина придивлялася йому ближче і зверещала ще сильнійше. В ту хвилину надбігла акушерка, сама, без Рузі.

— Пане Кароль, що ви загадуєте? Чи ви здуріли?

— Я вбю її, все мені одно!

— А ви чи ліпші від неї? Ви знаєте Маргітту Ковач?

Дітріха якби хто багнетом шпигнув: — Або що?

— Писала недавно, що збирається сюди приїхати. І не сама, тільки з дитиною. Ви їй обіцяли оженитися з нею, казали, що не маєте ще жінки, що ви багаті...

— Вона писала? — дивувався Дітріх.

— Писала по мадярськи, а Рузя не мала нікого, хто би їй цей лист витолкував і просила того капітана, що тут був.

— А він знає по нашому?

— Оттак пяте через десяте, але Рузя його розуміє...

— Ну, певно, що розуміє — закпив собі Дітріх. — Я по мадярськи також не вчився і все розумів...

Акушерка бачила, що Кароль уже роззброєний, утихомирила дитину і сказала коротко: — Я йду по Рузю, а ви не робіть галабурди! Я прийду з нею.

Заки вона вернулася з Рузею, Дітріх знову придивлявся дитині і числив у думці місяці. Ніяк не міг почислити всего до ладу і махнув безнадійно рукою, мовби хотів сказати: все одно, правди не довідаюся. Потім витяг тютюн і закурив собі папіроску.

Надійшла акушерка з Рузею і порадила обоім поцілуватися на знак перепросин. Рузя обняла зараз свого чоловіка і поцілувала його щиро, як перед шлюбом. Він не боронився. Потім усі троє засіли до тих ласощів, що лежали на столі. Принесли дитину з кухні, щоби мати її на виду, і почали гоститися. Ніхто і словом не спитався, яким способом і в кого закупила Рузя ці ріжні маринати, салямі, булки і вино, що бачили перед собою; всі їли і пили, як своє, і ставали чим раз веселійші. Тільки тепер Дітріх довідався від такої посвідченої особи, як акушерка, що дитина зовсім подібна до нього. Він махнув рукою і мов від нехочу спитав: — Син чи донька? Довідався, що це син, здоровий, гарний ковзарлюга, правдива воєнна дитина, і погодився з долею, бо від коли почув про Маргітту, почувався до деякої вини й обовязку бути вирозумілим.

Коротка відпустка пролетіла як літак, погуділа ще трохи у віддалі і затихла. І Маргітта вилетіла з памяти, бо хоч би вона яка була відважна, то через Карпати була би не дісталася підчас війни під фронт. А ще більше все забулося, коли в місяці червні Брусілов проломив бесарабський фронт коло Окни і наварив воєнної саламахи на сотни кільометрів. Тоді бідолашний майстер Кароль Дітріх попав разом з обозом в полон і щез для Рузі на цілі три роки.

Вона навіть думала, що він зовсім загинув, бо за весь той час не дістала від нього ні одної вістки. Деколи сумувала з тої причини, але частійше забувала, що взагалі мала колись чоловіка. Треба було заробляти на прожиток, десь колись повеселитися і пожуритися, бо часи не були легкі. Бог милував: вона все була здорова, кругленька і людям мила. А родина її зростала і без Кароля: вона приховала собі до його повороту разом троє діточок, двох синів і донечку.

Під весну 1919-ого року, коли у Східній Галичині велися ще домашні бої, Дітріх перекрався якось через Збруч і несподівано прийшов до дому. Рузя аж напудилася, бо Кароль був страшенно марний, обдертий і очевидно хорий або по хоробі. Виглядав так, якби не мав довго жити. Привитався з жінкою, подивився на діти, не сказав ні слова докору, тільки попросив їсти, а потім леговища, де міг би виспатися. Жінка зайнялася ним справді, як рідна мати. Нагодувала, вимила, переодягла і положила спати. Він спав майже цілу добу, але потім як встав, був уже здоров.

Почалися розмови й оповідання котрі чудували Рузю і всіх сусідів. Де Кароль не був і чого не бачив! Був на Сибірі, де люде відразу на цілу зиму приготовляють собі мясо; вішають його на жердках, воно замерзає на кість і не псується пів року, такі там страшні морози. Із Сибірі він їхав на Україну кілька місяців. Всюди заробляв своїм ремеслом і большевики дуже його поважали. Намовляли його остатися між ними, але він не хотів. Комісаром хотіли його зробити

кладки одержують не селянські кооператині організації, тільки головним чином приватні торговці. Дорожнеча промислових виробів у порівнанні до сільсько-господарських плодів заокруглює образ посередного нищення нашого села. Одначе цей образ не є повний. Приходиться підкреслити, що держава ставляє високі вимоги до села. Поземельний додаток є майже тричі вищий, ніж був до війни. Надзвичайна данина „на фондування емісійного банку" з 1922 р. і маєтковий податок з 1924 р. сплачувало наше рільництво „ратунковою" продажю землі та інвентару. Можливість праці рільника на основах рахунку поплатности давно не істнує. Наше рільництво є предметом експльоатації державою.

Серед таких загально-економічних основ праці мусить занепадати ростинна і звірина продукція. Хиткий з причини інтензивної малорільної господарки біланс продукції сходить на пасивний біланс прохарчування окраїн. В додатку число безробітних споживачів на селі застрашаючо зростає. Передвоєнний вентиль безпеки — сезонова еміграція, яка на протязі 9-ох місяців, від лютого до грудня, з самої Галичини рік річно забирала 300 тисяч голов та заморська еміграція, що рік-річно відтяжувала перенаселену аграрну нашу країну 47 тисячами голов, сьогодня майже не істнує. Сезонова еміграція до Франції є спорадична. Сезонова еміграція до Австрії унеможливлена урядом і Чехією. Заморська еміграція, коли поминути навіть зникаюче мале число призначене на Польщу, є для виснаженого нашого села з матеріяльного огляду (кошти!) неприступна. Понад міліон зайвих для нашого рільництва робучих рук на селі росте з кожним роком, бо границі Польщі на окраїнах має означити, як сказав п. Вітос „плуг польського хлопа". На корінно-українську землю йде польський кольоніст. Шматує між себе двірський лан і позбавляє праці сільського зарібника на двірськім лані, забираючи туземцеві його прадідну землю, загарбану на протязі віків від предків туземця польською шляхтою. Кольонізація, коли поминути її переважне значіння національнополітичне, є подвійним ударом для українського голодного на землю, на пів спролєтаризованого селянства.

Ось вкоротці головні риси сучасної польської економічної політики супроти зах. українських земель. Її наслідки при химерній погоді і пошести ростинних шкідників у минулому господарському році спричинили голод по селах без надії на помітне поборення його.

Як що порівнати вислід жнива в Польщі в році 1924 зі живом з р. 1923, то він такий, що пшениці зібрано тільки 66.1 прц., а жита 64.1 прц. Значить, Польща має тільки 3/5 головного хлібового збіжжа у порівнанню з роком 1923. Гірше представляється справа омолоту. Коли у минулому році головного хлібового збіжа припадало на голову населення 210 кг., цього року припадає 129.5 кг. Иншими словами цьогорічна проживна рація є около 40 прц. менша у порівнанні до минулорічної на території цілої Польщі. Знаємо, що Познанщина і Поморя на загал мають жниво нормальне і вони підносять поголовно пересіч на цілій території Польщі. На західних українських землях ця пересіч є много нища, бо недорід на цих землях — за виімкою двох повітів у тернопільському воєвідстві — є загальний. На цих землях поголовна проживна рація, коли взяти на увагу жнива на західних українських землях, є много нижча, сходить майже до половини. Тим самим вже тепер наше селянство не має збіжа на вжиїл. Село голодує або зїдає ярі збіжа, призначені на насіння. А знаємо також, що в самій Галичині насінний дефіцит ячменю і вівса виносить вже з початком січня — коли наше село доїдало решти головних хлібових збіж — 6.100 вагонів. Катастрофальна господарка держави знищила село. Минулорічний недорід — це знищення скріпляє. Якіж вигляди на майбутнє?

В осени 1924 р. засіяно у львівськім воєвідстві на 4·1 процент, а в станиславівськім на 7·8 процент озимини менше, ніж торік. Озимі засіви в 30 процент знищені виімково несприятливою погодою в зимі і пошестю мишей. Чи в маю не облетить пшениці жовтостебельна мушка, не знаємо. Жниво з озимини буде невелике. Під яр прийти мусить переорана озимина, а тут і на правильну посівну площу ярини нема насіння. Нема його в краю, а держава кидає смішно дрібну кредитову допомогу грошем... головним чином поміщикам. „Невидна рука" пляново пхає наше село в стан хронічного голодування.

О. Салїковський.

Крізь завісу будуччини.

(З київських спогадів.)

Найліпшою ознакою справжнього наукового знання є питоме йому передбачування майбутніх подій, як от, скажемо, в астрономії, що на десятки, а навіть на сотки літ наперед вираховує та зазначує явища космічного життя. Таке передбачення майбутнього є ідеалом і для наук суспільних. Один російський соціольог казав, що його наука, при належному розвитку, мусілаб точно зазначити день, коли на царгородській Софії знов заблистить християнський хрест...

Очевидно, що до такої точности наукових передбачень у сфері явищ суспільного життя не доживуть і наші діти; але треба разом з тим визнати, що вже й тепер доводиться часом зустрічатися з передбаченнями цілком несподіваними для звичайної людини — і воістину дивними.

Про два такі передбачання чи пророцтва я хочу тут розповісти.

— —

Напевно багато моїм читачам відоме імя київського ученого І. Лучицького, Українця з походження, члена славнозвісної Старої Громади й автора багатьох капітальних наукових праць, що придбали йому европейську славу. Частина цих праць торкалася великої французької революції, яку він студіював переважно по документах французьких архивів. Між иншим він зробив у цих архивах кілька винаходів величезного значіння.

У 1904 році, коли в Росії запахло революцією, біля Лучицького зосередився чималий гурток письменників і почав спільними силами видавати велику щоденну газету „Кіевскіе Отклики" радикально-народницького напрямку. Між постійними співробітниками газети були й видатні Українці: Єфремов, Грінченко, І. Стешенко й ин. Лучицький підписував газету і вважився за почесного редактора, начальним редактором був Мик. Василенко, що набрав потім ширшої популярности, як гетьманський міністр, а пізнійше президент Всеукраїнської Академії Наук; найблизчим же помічником М. Василенка був автор цих рядків.

Взаємини, які завязалися тоді у мене з проф. Лучицьким, не порвалися й потім, коли і він і Василенко цілком відійшли від газети, а я залишився єдиним її керманичем. Та в 1910 році і цьому прийшов кінець. Мені довелося зовсім покинути Київ та переїхати до Москви, і на передодні виїзду я зайшов до Лучицького, щоб в останній раз стиснути руку старого професора і попрощатися з його родиною.

Я застав Лучицьких за вечірним часм у великій їдальні власного їх дому в так званих Липках. Усі були в зборі: дружина професора Марія Вікторовна, незвичайно гарна хоч і не молода вже жінка, що встигла придбати собі гучне літературне імя добрими перекладами Ібсена, Бернштерна-Бернсона й инш. европейських клясиків; старший син професора — теж професор київського університету по катедрі геольогії; молодший син—студент, що вже друкував свої переклади з чужоземних мов; зять Чолганський—доцент університету і банковський діяч (тепер сидить у большевицькій вязниці); молода донька, недавно одружена з п. Чолганським.

Не памятаю вже, яким чином, але розмова в нас зайшла про Японців, і проф. Лучицький оповів мені цікаву історію, яку всі присутні знали від нього вже давнійше.

— В 1901 році у літку—почав професор — я працював у Париській Національній Бібліотеці. У тім самім відділі, що я, працював молодий японський учений. Наші наукові інтереси показалися дуже близькими, і ми швидко не тільки запізналися, але й заприятелювали. Дуже здібна і культурна людина Японець незле знав російську мову і через якийсь час звертався до мене вже російською манєрою—„Іван Васілієвіч". Щоб не тратити зайвого часу, обидва ми ходили снідати та обідати до каварні біля Бібліотеки і там вже балакали до схочу. Я оповідав йому про Росію, якою Японець дуже цікавився, а він оповідав про свою батьківщину, яку любив тою палкою любовю патріота, що відзначає Японців взагалі. Так тяглося наше знайомство місяців зо два, а потім прийшов кінець моїй відпустці, і я в останній раз завітав у бібліотеку. Засмутився мій Японець, коли почув, що на другий тиждень

і він не згодився. Добре йому жилося, однак дома все таки краще. Потім пішки перейшов найменше сто миль — і ось він нарешті дома.

Рузя трохи не плакала, слухаючи цих оповідань. Але найбільше зворушила її його незвичайна вирозумілість у справі дітей. Оповідав, що у большевиків Рузя була би панею на всю губу; це люде розумні і на родинне життя дивляться цілком инакше, як тутешні католики. Там вона мала би чоловіків, скільки захотіла би... Одно тільки непокоїло його: як він вигодує цих троє дітей? Але кажуть, що ремісники тепер заробляють дуже добре, — якось і він собі порадить і тепер уже жінки не покине. За таку мову Рузя була би його озолотила; вона полюбила його наново і всіх сил доложила, щоб він зовсім подужав і відгодувався.

Дітріх справді скоро прийшов до сил і почав прекрасно заробляти, бо часи настали такі дивні, що ремісник міг помітувати всіма інтелігентами, як кимсь негідним доброго слова. Не панували „пани, тільки „пролєтарі", як лише хотіли працювати. Дітріх не цурався праці і тому в його хаті недостатку не було. Але разом з гараздом змінялася у нього думка про свої родинні відносини. Жінки його ніхто не шанував, — це було видко при ріжних нагодах, хоч люде з верстви Дітріха на всякі незвичайности в родинах досить вирозумілі.

При горівці і пиві в шинку Дітріх наслухався немало дотинків від знайомих і це його боліло. А вже просто таки обурювала його безличність Стася Кухарського, будь що будь ворога, а не приятеля, котрий вернувся з війни ще 1918 року і, заки прийшов Дітріх, опікувався його жінкою, а тепер по його повороті важився також отвирати свій дзюб, щоб йому дошкулити. Стасьо ставив, бувало, цілу літру горівки, котру пив і Дітріх, але за ту горівку видав йому печінки дотинками, так, якби сам у нічім не провинився. А ще й те сердило Дітріха, що Стасьо вдавав нервового. Різник — і нервовий! Оповідав часто, що коло нього впав гранат, кинув його на землю, заглушив, на кілька днів мови позбавив — і з того часу він „нервовий", як буржуй. А тут ніж пхає свині в серце, як вилки в пиріг. Нехай би хоч не вдавав... Здоровий такий, як медвідь, — і він не-ррр-вовий! Тьфу на такого поганця тай годі!

За того Стася Дітріх і побив жінку. Вона його боронила, що він їй у тяжкий час помагав, а той по пяному збив її тяжко. Тоді-то у Дністровім ярі, в котрім лежить містечко, перший раз залунав широко і далеко зойк Рузі такий могучий, що люде збіглися, мов на пожар. А раз засмакувавши приємности з биття, він що тижня, хоч раз, мусів її побити. Це бувало звичайно в суботу, коли він ходив у шинок забавитися. Дома він лише докінчував забаву бійкою. Але по цій бійці він не горів вогнем ненависти до жінки, — навпаки вона зворушувала його потім своєю мягкістю, так неподібною до того часу, коли йому поліном провалила голову. Видко було, що вона признає його тепер своїм одиноким паном і господарем, хоче бути шанованою господинею і мати забезпечений притулок та прожиток. А це Дітріхові подобалося і щоби бачити її такою пiдданою, він бив її.

Сусіди так привикли до цієї „забави" обоїх Дітріхів, що потім уже й не звертали на неї уваги. Тільки нервовий Стасьо не міг спокійно слухати зойків Рузі і, хоч як себе здержував, раз таки не втерпів і вмішався в їх бійку, котру вони вели на дворі, бо в хаті було тісно. Стасьо, як правдивий лицар, рішився відразу стати по стороні слабшої невісти, колись такої милої і прихильної до нього. Прийшов саме на хвилину, як вони термосили одно одним, і своїми могучими лабами розлучив їх, як вбитий клин роздирає дубовий пень. Відкинув їх у два боки, як снопки соломи, і гадав, що вже дав цим початок до згоди. Тимчасом тяжко помилився, не знаючи докладно жіночої душі, бо невдячна Рузя скрикнула: „Кароль, а йому що до нас, коли ми бавимося?!" — і обоє кинулися згідно на Стася як розюшені бики. Стасьо мав тепер нагоду показати свою силу і нервовість на людях і показав їх дуже прикро, бо як ухопив Рузю за обшивку, то подер на ній плаття так, що ціла горішня часть її товстенького тіла по пояс заблисла на сонці, і в той сам час розбив Дітріхови ніс так основно, що з нього потекла кров цюрком. Ніяк не можна було продовжувати бійки і подружжа втікло в хату. Стасьо постояв ще хвилину на побоєвищі і, коли ніхто не вийшов, уступився також.

Не треба думати, що Дітріх і Стасьо були з того часу ворогами. Зовсім ні; вони небавом погодилися при горівці. Стасьо витолкував Каролеви, що лише з надмірної нервовости вмішався до їх забави і не мав злої думки. Не може попросту слухати жіночого плачу і зойку і хотів це перепинити. Погодилися всі троє і сходилися потім не раз, як приятелі.

Найблищі місяці не принесли нияких незвичайних змін в родиннім життю Дітріхів. Було що їсти і діти росли, як з води. Під весну 1920 р. Рузя мала дитину, хлопця, зовсім подібного до Кароля,—це він і сам бачив і акушерка казала. Він був дуже вдоволений, майже гордий на свого нащадка. Оце вже був цілком певно Дітріх з перкатим носом і карими очима. При тім малім Каролі—бо батько назвав його на свою честь також Каролем — можуть поміститися й инші не певні Дітріхи. Але собачий Стасьо раз при горівці поважився навіть і цього малого Кароля підозрівати, що він ніколи не буди знати певно

я покидаю Париж. Більш ніж звичайно виявляв він мені свої симпатії і, здавалося, щось хоче мені особливе сказати та не наважується. Нарешті пішли ми в свою каварню, щоб разом в останнє пообідати, і Японець переміг свої вагання.

— Іване Васальовичу, звернувся він до мене, дуже я вас полюбив і не бажав би на розпрощання засмучувати, але саме з високої до вас поваги не вважаю можливим утаїти від вас того, що знаю...

— Що таке? здивувався я.

— А дуже неприємну річ повинен я вам оповісти. Через яких два роки мусить дійти в нас до війни в Росією, і Росія потерпить важку поразку: ми вас жорстоко поб'ємо!...

— Бог з вами! кажу. Яка війна? І яким чином маленька Японія зі своїх островів зможе розгромити такого кольоса, як Росія? Киньте ви, кажу, цю фантазію!

Але Японець палко заперечував:

— О, це не фантазія, ні! Побачите самі... Може вас дивує, що я, японський патріот, вам таке оповідаю, розкриваю, так би мовити, наші карти; але по перше я роблю це з широго до вас почуття, а по друге я свого патріотичного обовязку не порушую, бо Росія вже не в стані, хочаб і хотіла, порівнятися з нами за два роки своїми силами на Сході Азії.

— Такого наговорив мені Японець, і я дивувався, що розумна людина може таке верзти; а коли приїхав до дому, то зараз же оповів своїм про дивовижного японського вченого. Всі ми враз щиро над ним сміялися. Ні на один мент нікому з нас у голову не могло прийти, що на Сході розгориться велика пожежа та що у тій пожежі маленька країна дрібненьких Азіятів захитає великодержавністю Росії. А тимчасом усе вийшло так, як пророкував мій приятель...

По оповіданні професора присутні почали згадувати свої враження від цеї історії на те, яким сміхом заливалися вони з приводу „божевільних фантазій" Японця.

— А тепер дозвольте й мені попророкувати — звернувся через кілька хвилин до мене старий професор. Гадаю, що моє пророцтво покажеться вам теж божевільною фантазією, але на жаль я знаю, що воно має реальний грунт і обовязково мусить здійснитися...

— Дуже цікаво! заявив я. Слухаю вас пильно, шановний Івана Васильовичу.

Але чомусь зараз професор нічого мені не розповів. Він підвівся і запросив мене до свого кабінету.

Я розпрощався з милим товариством і по сходах піднявся у професорську робітню, що містила у собі разом з тим знамениту його бібліотеку. У цім „храмі" першорядного европейського вченого його слова набірали якогось особливого значіння. Почувалося, що в цій хаті і в цій обстанові дурниць не говорять.

— Хотів я вас, Олександре Фомичу, запитати одну річ — звернувся до мене професор. Ми пережили з вами 1905—1906 роки в селянськими розрухами, з міськими страйками й терором, з погромами, карними загонами, доразними судами Столипіна і всяким иншим страхіттям. Щож, по вашому, великий це жах?...

— Та щож, кажу, довелося таки бачити та пережити чимало важких і скрутних моментів.

І. В. усміхнувся.

— Запевняю вас, каже, що все те, що ми бачили та чого ми натерпілися підчас революції, є дурничкою і жартами в порівнанню з тою революцією, що має ще відбутися в Росії. Ми пережили лише легку прелюдію до страшної і неминучої трагедії, що насувається на нас. Це буде нечувано дика, незвичайно жорстока, просто звіряча бійня, що залле країну ріками крови і принесе з собою страшну руїну. Дійсним жахом охоплена буде людскість... Може 20, а може 25 літ доведеться чекати цеї майбутньої революції, і ви, людина молода, напевно її дочекаєтеся, але я вам не заздрю...

Наприкінці старий професор додав:

— Ви можете мені не вірити, як і я не вірив Японцеві, але в своїм пророкуванні я не менш певний, ніж був він у своїм. Не даремнеж я стільки часу цікавився революційними рухами та студіював їх історію.

На цьому і закінчилася тоді моя розмова з проф. Лучицьким.

Я вийшов від нього у глибокій задумі.

. . . .

Через пять років розпочалася війна, яка безумовно прискорила розвиток подій, і в кінці 1917 р. та в дальших роках ми вже мали те, що без війни прийшлоб значно пізнійше. Отже не пощастило й старому професорові уникнути історичної трагедії, яку він передбачав глибоким і досвідченим розумом ученого. Та ще гірше: дім професора Лучицького опинився в жахливому районі київських чрезвичайок, і що ночі в спочивальню старого хворого ученого доносилися звуки стрілів, що ними обривали большевики життя своїх жертв. Одною з тих жертв був особистий приятель Лучицького і земляк — теж визначний учений — Володимир Науменко.

У березні 1919 року я мусів ховатися від чекістів, що розпочали за мною справжнє полювання. Притулок мені дала на кілька днів одна інтелігентна сімя, що якраз мешкала в домі Лучицьких. Там я довідався, що старий професор доживає останні дні, і за дозволом його родини зайшов його провідати. Хворий після страшного припадку астми сидів у фотелю і важко дихав. Він зрадів, побачивши мене, і почав розпитувати про моє життя. Я відповідав, але нагадати професорові в таких умовах про його влучне і разом з тим страшне пророцтво не поважився. Через півгодини я розпрощався і пішов, знаючи, що вже більше ніколи не побачу його.

З газет дізнався я потім про його смерть.

Поль Верлен.

Рек мені Бог мій...

I.

Рек мені Бог мій: „Сину, кохай мене. Ти зрів
Пробиту грудь мою, серце з ран, що сяє,
І ноги вражені, які слізми вмиває
Магдалина, і плечі, що гнуться від гріхів

Твоїх, і руки! Ось хрест, де я терпів,
Цвяхи, губка, жовч, все, що тут навчає
Тебе у царстві тіла, що лише одна є
Любов — мойого Тіла, Крови й моїх слів.

Чи-ж не кохав тебе і в смерти я самій,
О, брате мій в Отцю, в Святому Дусі — сину,
Чи не терпів за тебе, як було в Письмі?

Чи не ридав за жах твій у скінну годину,
Чи з поту не стирав твоє чоло недуже,
Шукаючий мене, мій бідолашний друже?

II.

Я відповів: „О, Господи! Ти „я" моє мені
Відкрив... Тебе шукаю і найти не в силі.
Тебе кохати? Я? — що повзаю у пилі!...
Тебе?! чия любов зринає мов огні?

Зглянь трохи на цю всю безвиглядність борні.
Ти — мирне джерело, що ждуть уста згорілі!
Чи зважуться мої повзкі та наболілі
Коліна падати в Твої сліди ясні?

Проте у померках давно Тебе шукаю.
Хотів би, щоб мій сором вкрила Твоя тінь...
Та Ти — Любов без тіни, вища від склепінь.

Ти лиш страшний для клятих — тихий водограю!
Ти — повне сяєво! та тільки не в очах,
Коли на віях їх важкий цілунок ляг".

Переклав з французької мови
Мих. Рудницький.

свого батька. Трохи не побилися тоді обидва, але добрі люде розброїли їх, з уваги на небезпечну нервовість Стася.

В літі цього року Дітріх зазнав великої чести. До частини Галичини і до того містечка, де він жив, прийшли большевики, вибрали його членом ревкому і йменували комісарем публичних робіт — робкомом. Дітріх зареквірував зараз найкраще мешкання на своє бюрко, вібрав собі з ріжних канцелярій найдорощі меблі—американське бюрко, шкіряні клюбові фотелі, шафу з ролєтою і все, що потрібне—і сидів за столом дуже радо з міною міністра. Писанням він не займався, бо в письмі не був сильний, всі справи полагоджував устно, в крайній потребі виручався учеником семинарії. Поза цією службою він висиджував цілими годинами на засіданнях ревкому і ріжних комісій, на безконечних мітінгах і представленнях. До дому приходив тільки ночувати. Своїм ремеслом зовсім не займався.

З тої причини він не був свідком події, яка відбулася якраз в його домі. Перед дім заїхала бричка, з котрої злізла якась дуже непочесна пані—непані, щось таке, що не можна було вгадати, з якого вона стану, здіймила з брички маленьку дівчинку і з нею на руках увійшла в дім Дітріха. Тут біля стола сидів Стасьо, по підлозі рачкувала мала дитина, а Рузя вийшла на хвилину до кухні. З кухні вона й прийшла разом з незнайомою у світлицю. Незнайома кинула оком на Стася і промовила:—Ах, пардон, кажется, я не тупа попала. Здєсь живйот товаріщ Дітріх? Да? Ну то харашо. А ви кто такий? Жена? Памілуйте! Он же разсказивал, што не женат. Ну, всьо равно. Я пріехала к вам в ребйонком товаріща Дітріха і аставляю вам єво, потому што мнє тяжело возіться с нім. Он мнє абещал жениться на мнє, но пускай, если у нєво єсть своя прежняя жена, то мнє он не нужен, потому што у меня єсть тоже втарой муж, комісар Вайншток, очень інтелігентний і інтересний маладой товаріщ...

Незнайома просто приголомшила Рузю і Стася своєю промовою і дитиною. Стасьо витолкував їй, що і Дітріх не хтонебудь такий: він тепер і член ревкому і також комісар. Рузя додала зі слізми і гнівом, що годі-ж їй збирати з цілого світа Дітріхові діти; нехай піде собі до його бюра і там з ним справу полагодить—це буде найкраще, бо він її знає. Притім Рузя дивилася на цю дитину і аж омлівала з огиди, так вона їй не подобалася цілим своїм хорим і нечистим виглядом. Незнайома подумала і згодилася поговорити з Дітріхом.— „Да, верно, — сказала вона — ви меня не знаєте, а он знаєт".—Хотіли лишити дитину у Дітріхів, але ця так розкричалася, що мати мусіла її забрати з собою.

По її відході Рузя розплакалася ревними сльозами. Це була справді недоля обоїх Дітріхів, що війна розлучила їх не в пору. Але Стасьо своїм різницьким серцем відчув тільки гнів проти — Кароля. Кожній обіцяв, що буде з нею женитися... І кожній, дурачиско, сказав, звідки він родом і де живе... За цей дурний розум повинен дістати поза вуха — і дістане, все одно! Як можна бути таким недотепним! Адже тепер світ не є широкий, всюди можна людину найти...

І лицар Стасьо лишився аж до приходу Кароля. Цей прийшов пізним вечером, сам, без незнайомої і без дитини, трохи підпитий. Хоч видко було, що старався заощадити жінці неприємности, кара не минула його. І Рузя і Стасьо забули, що він ревком і робком, і по короткій вступній суперечці збили його спільними силами цілком так, як це було в звичаю в цій поважній родині. Великого каліцтва не було, але крови і синяків на цілий тиждень було досить. Дітріх грозив, що силою своєї власти каже їх розстріляти, але Стасьо станув у дверях і відповів, що заки його розстріляють, він по різницьки Дітріха заколе, як свиню, не зважаючи на всі його титули і гонори.

Скінчилося все, як звичайно, далеко не так страшно, як заповідалося. Дітріх відчував, що і він провинився тут дечим, положився спати і на другий день був уже спокійний. Тільки вечером упився і розбалакався в шинку про свої воєнні переживання:

— Го-го, — кричав він — якби так збіглися всі мої діти до мене, була би ціла бурса! Але я розкинув їх по цілім світі і нехай мене шукають!

— А от найшла тебе! — замітив Стасьо.

— Що? — обурився Кароль. — жидівська помийниця гадає, що я такий дурний, як вона мудра? Я дав дитину до захоронки, а її зараз викурив з міста. Знаю я, яка вона большевичка... Нехай дякує Богу і мені, що ціла виїхала. Я знав, що сказати в ревкомі...

По цій пригоді життя Дітріха не було вже таке цікаве. А ще коли небавом большевики забралися за Збруч, воно й зовсім збуденіло. З ревкома і комісаря він став знову зовсім звичайним шевцем, покинув свою гарну канцелярію з американським бюрком і мягкими фотелями та засів знову за своїм брудним шевським столиком. З почуття пониження зненавидів буржуїв ще більше, як за свого урядування, і розпився. Рузя тимчасом за дітьми та за домашніми клопотами змарніла і збридла. Стасьо оженився. Прийшли часи, коли кожний числив на міліони, а проте не міг оборонити себе перед дорожнечею і злиднями, — тоді й відхотілося обоїм Дітріхам брикати. Але ручатися за них ще довго не можна, вони обоє не скоро втихомиряться. Тільки старість зломить їх. Покищо Рузя вже радо молиться і пересиджує годинами в костелі...

Д-р Іван Раковський.

Весна в природі.

Весна...! Сонячно й тепло... Всюди життєрадісні лиця, весняні убрання, сніжинки і фіялки... Весна...! Захоплений чаром весни біжу гамірною вулицею, скачу до першого трамваю і сідаю швидко на перше вільне місце. Нараз дивлюсь, коло мене сидить моя добра знакома, пані М. Сердечне привітання. Один „мент“, себто хвилинку, подивляю з насолодою цю весняну прояву: на верху блискучий шеломик, під ним гарна голівка „а ля гарсон“, далі бездоганна суконочка по колїна, за тим прозорі, тілисті панчішки, закінчені дрібними лякерками. Все першої моди: відомо: фемінїстка і — розуміється „соломяна вдовичка“... „А, цілую ручки!“ „Поважання! Ось, бачите, яка весна?“ „Так, справді, якжеж почуваєте себе пані, з цією весною?“ „Я? Признаюсь, не надзвичайно. Чогось утомлена й обезсилена, але це в мене звичайно так з весною“. „О? І я так само! Це значить ми обоє трохи недокровні, а такі не відчувають приходу весни, так як звичайні люде.“ „Так? То ви, природник і матеріяліст, по правді думаєте, що весна має який вплив на людську душу?“ „Даруйте пані, поперше я не матеріяліст, бо сьогодні матерялізм у природників не модний, а по-друге, я нічого не думаю, а висказую тільки погляди других, „спеців“ по цьому питанню“. „Та-як, ну, то цікаво булоб знати, що таке говорять ваші „специ“ про вплив весни на людську „псіхе“.

„Бачите, пані, це справа дуже складна, в додатку дотичні досліди ще недокінчені, а через те й справа ще достаточно не розяснена. Дотепер, як вам відомо, всі „весняні“ прояви пояснювались виключно підвисшенням температури, викликаним нахиленням північного бігуна нашої земської оси до Сонця. Це підвисшення температури мало викликувати і розвій ростин та їх розквітання і „весняні“ почування у звірят та людей. Одначе такий матеріялістичний погляд треба тепер зложити до архіву. Досліди останніх літ над фізіольогією звірят і людей виказали, що чинности найважнійших приладів у звірят і людей залежні перш за все від особливих так званих „внутрішніх“ залоз. Ці залози уміщені звичайно при найважнійших приладах, витворюють особливі плинні матерії, які рознесені кровою по тілі даної істоти, підбадьорують її до живійшої й сильнійшої чинности. Через те й названо ці матерії з грецька „гормонами“, себто „підбадьорюючими“. Отож по думці нинішніх учених всі наші життєві чинности залежні цілком від згаданих гормонів. Коли наші всі прилади сповняють правильно свої чинности, коли ми бадьорі й почуваємо силу й охоту до життя, то це знак, що наші внутрішні залози витворюють правильно відповідні гормони та сповняють добре свої чинности. Колиж ми ослаблені й безсилі, знак, що гормони не виділюються як слід, та внутрішні залози не сповнюють як слід свойого завдання. На цьому власне основуються відомі оперативні способи „відмолоджування“ Штайнаха і Воронова лічення деяких хоріб, як хороби цукрової і Базедова, виділинами відповідних внутрішніх залоз, а нидінням внутрішніх залоз і гормонів пояснюється тепер і прояви старечого знидіння. Виділити ці таємні гормони, та заступити їх штучно втвореними матеріями, це мрія нинішніх фізіольогів, що думають ущасливити людськість дівним життям і вічною молодістю“... „Це все гарно, пане професоре, але що воно має спільного з весною?“ „Позвольте, саме приходимо до цього питання. Як вам відомо, на зиму ростини начебто засипляють і з весною пробуджуються знов до нового життя, розвиваються і розквітають. Як самі добре знаєте, огородники вже здавна знають приспішувати весняний розвій ростин штучними способами: особливим дразненням, купелями та електризуванням дотичних ростин. Це є загально відомі річи, на які ніхто не звертає уваги, в пишні розквітлі галузки бозу і туліпанів або туберoз, які серед тріскучої зими бачимо за виставленими шибами наших ліпших огородників, нікого не дивують. Але, як вам відомо, подібно як ростини засипляють на зиму і деякі звірята, як лилики, медведі і багато инших. Отож найновійші досліди Адлера, Цондека і других над зимовим сном їжів і инших звірят виказали безперечно, що цей особливий прояв залежить від одної із внутрішніх залоз, а саме від так званої „щитової“ залози, яка є у савців при підставі шиї. Під зиму у тих савців згадана залоза нидіє і перестає виділювати свої гормони, а наслідком цього дотичні звірята тратять багато життєвої сили й засипляють. Коли таким звірятам, що заснули зимовим сном, встрикнули гормони щитової залози, вони пробуджувалися і набирали нової охоти і сили до життя, розуміється — тільки на короткий час.

Досліди Адлера і Цондека розвязали питання зимового сну у звірят, але тим самим і їх весняного пробудження. Воно безумовно полягає у цьому, що дотичні внутрішні залози, відпочавши, приходять до сили й починають витворювати життєдайні гормони. Є певні дані думати, що загалом наші внутрішні залози працюють так ритмічно, то змагаючи, то припиняючи періодично свої чинности. Такою особливою хвилею, яка незвичайно впливає на збільшення чинностей наших внутрішніх залоз є саме прихід весни. І задля того вона нас тішить і радує“. „Це справді цікаве, але в такому разі ви, пане професоре, всеж таки свого рода матеріяліст“. „Ні, пані, я так сказатиб, фізіольогіст, а це велика, протилежна, ріжниця... Але простіть, я вже переїхав одну стацію за далеко і мушу вас попращати. Отож будьте здорові, бажаю вам, пані, гарного розвою ваших весняних почувань і... Щасливих Свят!“

„Щиро дякую і вам бажаю всього кращого, але ви все є злобні!“ „Ні, пані, я тільки природник. Цілую ручки!“

Роман Купчинський.

ПІД ВЕСНУ.

Збудився день невиспаний, немитий,
Протер лїниво очі, зівнув,
позамітав з кутків останки ночі
і взявся тротуари мити.
„Десь лихо надало весну-княгиню!
Для неї всі оці порядки...
І не сидітиб то за світом і
Вговорював її — ні гадки:
— Я хочу до людей з привітом! —
...Нема то як зима:
Часу на сон було.
Бувало пізно-пізно встанеш
і ледве по кутах заглянеш,
вже знов гайда в стебло...

А так: то воду лий,
то знов мочене суши,
мізерну травку колиши,
а все ще хтось на тебе злий,
ніколи не догодиш!

Та вже найбільш нарікань і проклять
вимебують закохані.
Я тільки встану працювать —
вони у ростіч зі садів,
мов ластівки сполохані...“

Фільософує день. Забув і про роботу...

(Нечайно десь із поза хмар
обкутий віз загуркотів)
„Ой! Вже несе її сюди!“
і бризнув знов на тротуар
потоками води...

Д-р І. Крипякевич.

З підльвівських проходів.

Львів славиться незвичайною красою положення. Хоч місто велике та розлоге і своїми передмістями сягає далеко на всі сторони, біля нього і в нім самім заховалося богато закутин, де ще можна оглядати природу у повній свіжости і принаді. Довгі пасма горбків, глибокі яри з малими потічками, гаї повні квіток, старі парки зі столітніми деревами, мальовничі серпентини доріг, далека панорама на дооколичні низини й гори з вінком сіл, — все те від віків чарувало Львовянина і тягнуло його до прогульок поза місто. Ходили і їздили туди старі львівські міщане з XVI і XVII століття; по підльвівських околицях мандрував Шашкевич з товаришами; любив їх і знав молодий Франко; всі покоління львівської інтелігенції і міщанства мали своїх горячих обожателів підміської природи. Давню традицію проходів в околиці Львова відновило тепер українське туристично-краєзнавче товариство „Плай“ і систематично відвідує всі знані і забуті закутки. Кілька слів про ці проходи для тих, які ще не засмакували у цім легкім мандрівництві.

Не більше як чверть години треба, щоби зайти на **княжу гору**. Назва нова, повстала серед прогульок „Плаю“, але місце з найстаршою традицією, — гора, на якій був город Данила і Льва. Це частина плянтацій Високого Замку, між домиком огородника і штучною печерою; колись це була окрема гора, відділена глибоким яром від другої гори з могилою люблинської унії. Тут, на місці, де тепер є гарний цвітник (славний своїми трояндами і пеоніями) стояв княжий замок. Коли зійдемо стежечкою в низ на Замкову вулицю, віднайдемо там терасу, на якій по переданню стояв княжий двір і побачимо у підніжжа гори старий ринок, давню торговицю Львова, найстаршу церкву св. Миколи, монастир св. Онуфрія, костел св. Івана Хрестителя, дещо дальше церкву св. Пятниць. Звідси можна піїти Замковою вулицею в напрямі Підзамча і дальше довкола узгіря аж до заведення Киселькй; по дорозі стрічаємо старий цвинтар Папарівку, зруйнований варварською рукою; прохід легкий і гарний, особливо як дерева на збочах гори покриються буйним листям.

Свою принаду має і сам **Високий замок**. З могили Люблинської унії є найбільш розлогий вид на місто і його околиці; в ясні дні видно навіть Карпати. Руїна під „кіпцем“ це останок замку з польських часів: добув його 1648 р. Максим Кривоніс, полковник Б. Хмельницького. Під замковою горою, недалеко реставрації стояла українська артилерія в листопаді 1918 року.

Між вулицями Театинською і Войтіха є **Гора Льва** (звана теж Пісковою), якої імя знов пригадує кн. Льва, Данилового сина. Гора на-пів розкопана, обсипається з одної сторони; але вийти на неї можна легко від сторони між костелом св. Войтіха і парком Гелянка; відси вид на місто, на Високий замок, на села на північ від Львова, на Кайзервальд і Чортівську скалу.

Кайзервальд, названий так в честь цісаря Йосифа II, що був тут 1784 р., втратив підчас війни свою давню прикрасу, столітній ліс. Але узгіря, поперериване дикими ярами, дорога в части штучно поведена над дебрами і вид на низину Полтви, роблять цей прохід дуже принадним. Одним з ярів треба зійти в долину, в напрямі Кривчиць; тут мається враження майже гірської околиці. У тих ярах Кайзервальду народжувалася українська армія: у квітні 1914 року, були тут перші маневри стрільців. На дорозі з Кривчиць до Личакова росте серед молодого ліса старий бук (біля фігури), під яким стояв тоді стрілецький штаб. Живописна серпентина залізниці, від Підзамча до Личаківського двірця, і дальше до Винник, заслугує, щоби її перейти.

Личаків, найбільш типове і консервативне передміста Львова, заховав ще дещо старих домиків, покритих гонтою, з характеристичними фацїятками; має також багату побутову традицію. Молодий личаківський парк, в значній части сосновий, оживлює піскові горби і пустарі. Личаківською дорогою входили до Львова війська Б. Хмельницького і Дорошенка з Турками.

З Личакова гостинець або кривчицька дорога ведуть до **Чортівської Скали**, великого звалища каміння, з якого залишилися тільки останки. Чортівська Скала своїм незвичайним видом викликувала ріжні легенди і здогади про своє минуле. Сто літ тому ігуменя Бенедиктинок, Кун, поетеса львівського романтизму, поставила на верху скал „святиню Аполліна і Муз“; Чортівську Скалу оспівувано тоді в баллядах і епопеях. Зі скал величавий вид на частину Львова, край Поділля, низину Полтви. Підчас українсько-польської війни 1918—1919 рош Чортівська Скала вславилася сильною українською позицією; дотепер залишилися в лісі стрілецькі рови. Це місце повинно знайти особливу пошану у наших прогульках.

З Личакова Пасічною дорогою попри Маєрівку іде дорога до **Медової Печери** (Медунки). По дорозі праворуч російський цвинтар „Холм слави“ з 1914—1915 року, дальше місце перших боїв в листопаді 1918 р., на якім були стрілецькі могили, вирубаний ліс побіч Погулянки, яр одної з приток Маруньки. Сама Медова Печера це останок каміноломy, по якім лишили підземні комори, одна без світла. Назва „медова“ походить від характеристичного пісковика, краски меду. Сусідні яри також мальовничі.

Від Личаківського парку попри тор польського Сокола доходимо до **Цетнерівки**, призначеної на університетський ботанічний сад. При кінці XVIII. в. був тут двір одного з галицьких магнатів Цетнера, аматора-ботаніка; при своїй садибі він заложив парк з красних і екзотичних дерев і славні у Львові цвітники та оранжерії. Парк тепер знищений, але в осені, як дерева пожовкнуть, це місце, в ярі, над ставищем, у вінку лісів і обнажених гір, має свій сумний чар.

Сусідня **Погулянка** завдячує своє заснування і назву адвокатови Вентлєнському, з початків XIX в.; і тут була палатка (тепер реставрація), побіч неї парк, на річці Пасічці ставки з човнами і лебедями. Тут було місце гулянок львівського товариства і літературного світа. Старий ліс залишився ще у доброму стані, особливо таємничий і поважний у глибині яру, над зеркалом трьох ставків.

Ці прогульки — це невеличка частина околиць Львова, від східної сторони міста. Не менш інтересні закутини чекають мандрівника і з инших сторін великого Львова. — Але про це не будемо писати, — це треба побачити власними очима і перейти власними ногами.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у [illegible]!

Ілько Борщак.

Нова французька опера „Мазепа".

Рівно сто років після того, як паризька суспільність захоплювалася оперою Sergent-а „Мазепа, або татарський кінь"*) зявилася нова опера про Мазепу, перша вистава якої відбулася з надзвичайним успіхом і в присутности добірної публіки на сцені „Grand Théâtre" в Бордо 11. лютого н. р. Автор опери „Мазепа" відомий французький композитор Еміль Неріні (Emile Nérini), зпід пера якого вийшла велика кількість театральних творів, фортепянових і для співу і для оркестри (головні: „Le soir de Waterloo, L' Epreuve dernière, Manoël, Bacchus, dieu de la joie...) — був ласкавий прийняти Вашого кореспондента у себе і поділитися вражіннями свого нового твору.

„Ви питаєте, як я дійшов до „Мазепи"? Одного разу, два роки перед війною мені попалася „Історія Карла XII." Вольтера, бо як бачите, я читаю нетільки музичні ноти, — п. Неріні усміхаючись, показує на полиці з книжками, якими заставлений його кабінет. — Сторінки про Мазепу зразу зупинили мою увагу і я рішив, що натрапив на слід сюжету. Признатися я вагався, який з моментів життя Мазепи вибрати, але — знаєте — найкращі для опери любовні пригоди Мазепи, байдуже, чи це легенда чи дійсність. Це вже наше право, композиторів, пристосовувати історію, як хочемо, чи кажучи точнійше: як цього вимагає мистецтво. Все-ж я прочитав Байрона, Гюго, Вогюе, а головне провів не один тиждень у Бібліотеці Сорбони, де є чудова збірка славянського фольклору і специяльно українського"...

— Чи Ви знаєте, що Ви не перший, хто присвятив свій талант Мазепі?

— Як-же! знаю, що у Ліста є соната, що Чайковський написав оперу „Мазепа", що деякі французькі композитори писали про Мазепу, але, признаюся, точно не знаю, хто, бо працюючи над сюжетом, оминаю знайомства з аналогічним сюжетом у музиці, бо це перешкоджує мені працювати...

— А проте, maître, сто років тому „весь Париж" кохався в опері „Мазепа або татарський кінь", а 7. вересня 1872 р. в паризькому театрові „Des folies dramatiques" виставляли оперу буфф „Мазепа"**) музики Pourny, а що ще більше Вас зацікавить, це факт вистави в цьому самому театрі Бордо, де Ви щойно осягнули великий тріюмф, опери в 5 актах „Мазепа" музики меркізи de Grandval (було це 24. квітня 1892 р.)"...

П. Неріні ласкаво знайомить мене з сюжетом своєї опери, якої я сам не чув у Бордо, але яку, треба сподіватися, зможу почути в найблизчому році в „Opera Comique" у Парижі. Починається справа з відомої історії з конем — до слова вигаданої ворогом Мазепи, польським шляхтичем Пасеком — який після довгих днів скаженого бігу, падає, а напівмертвого Мазепу підбирають українські козаки. Мазепу переносять у хату українського селянина, дочка якого зразу закохується в Мазепу. Але Мазепа памятаючи перше кохання, через яке ледве не загинув, відштовхує чаріваюче кохання Українки, стає швидко гетьманом і нападає з козаками на маєток польського графа, який кінчає самогубством, а графиня зникає.

Отсей нескладний сюжет відбувається посеред „герольдів, козацьких старшин, запорожців" і т. п. Особливо надзвичайний успіх має другий акт, гарцювання коня, симфонія, яку вже закупило відоме музикальне видавництво „Ricordi" для оркестри. Дуже гарну картину мусить уявляти 4-ий акт, „коронування Мазепи". Під музику „українських народніх пісень" і „українського танку" герольд оповіщує „всім Запорожцям, що славетний вояка Мазепа на підставі наради старшини обраний гетьманом", йде святошна симфонія під голос „Слава Мазепі! Слава гетьманові!"

Як вже зазначено, опера п. Неріні мала надзвичайний успіх, свідком чого є численні рецензії бордоських та париських часописів, з якими майстер знайомить мене.

„Вистава „Мазепи" під ауспіціями синдиката бордоської преси мала величезний успіх. Захоплення, з яким зустріла публика останній твір п. Неріні, цілком підтвердила нашу прогнову після генеральної проби. Публика смакувала чудову, ніжну музику, під яку відбувається драма на далекій та загадковій Україні" (La France de Bordeaux...) „В присутности п. п. префекта, мера, команданта округи та иншої добірної публики ми мали насолоду чути нову оперу п. Неріні, в якій нас найбільше вразила сила бігу коня й український балет. Це твір, заслуговуючий на найбільшу пошану"... (La Petite Gironde.) „Це була святошна вистава... романтична історія Мазепи, який в ореолі кохання та відваги завойовує королівство. Акція звичайна і нічого штучного.... кожний епізод є важним психольогічним моментом. Музика п. Неріні, учня Massenêt, полишає невимовний чар. Вона промовляє мовою ніжности й суму. Біг коня Мазепи — справжній архитвір. Перед нами великий твір французького композитора" (La Depêche). „П. Неріні знов тріюмфував своїм „Мазепою" в Бордо"... (Le Courrier Musical)...

Я прощаюся з „maître-ом, який не таїть переді мною свого задоволення, що українські читачі дізнаються про його „Мазепу". „— Я не займаюся політикою і зле зорієнтований у складних питаннях східньої Европи, але час, що я провів над „Мазепою", причинився до моєї глибокої симпатії для Вашої нації і я прошу передати на сторінках Вашого часопису про цю симпатію, а зокрема до Українців, що живуть під Польщею, яких життю, як видко, не можна заздрити"...

*) Див. наші „Бібліографічні мандрування" в Станиславівській „Книжка" 1925 р.

**) Її твори обговорюємо в виготовленій до друку книзі „Слідами Мазепи у Франції".

Д-р Ю. Гірняк.

З тайн радіотелефонії.

За важким божим допустом я учителюю вже кільканайцять літ в українських гімназіях. Хто не перейшов подібної практики, той ніколи не зрозуміє, яка є ріжниця між смаженням всіляких научних страв... і заставлюванням стола для дорогих гостей.

Я вже давно сказав до себе: долі не обминеш! І справді не обминув я її раз недавно в трамваю, коли одна із знайомих пань заговорила до мене осьяк: „Поясніть, будь ласка, але так, Ви вже знаєте, щоби не тратити богато слів — що є властиво з тими радіотелефонами?"

„Зовсім проста справа", відповідаю, „є це дуже вигідна, звичайно на темно полірована скриночка з трьома шрубками. Ось і все. Ні, вибачайте: є ще дві три електричні лямпки та слухавки. Коли відповідно наставите шрубки на 365, 458, 425, 505 метрів, почуєте концерт або виклад з Льондону, Парижа, Риму, Берліна і т. д."

„І то має бути пояснення?" здивувалася добродійка. „Ви мені досім так викладаєте, як усі знакомі інжинїри!"

Я прочув, що мене чекає „школа". Тому, для втягнення воздуха, я запропонував, щоби ми висіли з трамваю. Підпроваджуючи небезпечну товаришку до дому, довідуюся, слово по слові, що її жажда знання має особливу причину. Її найдорожший одиначок-гімназист, який не дістав належних пояснень ані від батька, ані від знайомих, не дає їй спокою. Хоче все відразу знати. Мені пригадалися в мент: ампери, вольти, кульомбй, оми, кондензатори всіляких систем, катодові лямпки з металевими ситами, варіометри, антени, детектори, когерери, а далі: тьма-тьменна електричних теорій з усіма математичними формами. Зовсім природно, я не знав, з якого кінця починати професорський виклад. Тому наговорив я добродійці так, як мені на язик попало осьщо...

* * *

Коли би ми відразу завзялися підійти до божевільно неймовірних, а одначе правдивих здобутків сьогочасної цивілізації, то передовсім треба взяти під увагу можливість „колибань" в явищах природи. Коли на шнурку завісимо тягарець і потрунемо його в бік, він зачне гойдатися ритмічно й гармонійно. Земля тягне його вниз, як найниче, на цілу довжину шнурка: тому й він прямує до землі, під впливом ріжниці в притягаючих себе масах (земля і тягарець) та їх взаїмного віддалення. Це є перша причина. А тепер довжина шнурка рішає про довготу часу колибань. Нехай це буде друга причина. Чим довший шнурок, тим помалійші, або, як хто хоче, довші колибання. А найважнійша: третя причина скривається в т. зв. безвладности тягарця. Він має свою власну фільософію. Перш усього сам не любить рухатися. Треба великої ініціятиви, щоби його трунути з місця. Але, не дай Боже, як він розрухається, а особливо, як злітає вже з гори вниз, де має запевнену рівновагу. Саме тоді приходить йому до голови „безвладна" фантазія: махнутися ще раз в гору, хочби в противлежний бік. А з цього виходить ціле лихо. Начинаються хронічні колибання.

В стариних часах навіть найкращі фільософи не прочували (а були між ними нераз геніяльні люде), як богато є в природі всіляких колибань нпр. на хвилях води, на всіляких пружинках, на струнах музичних інструментів, на трубах, органах, сопілках, але що найважнійше: на металевих дротах, по котрих йде електрична струя. Бо зважте лиш ласкаво: Ви випускаєте скріплену струю електрики по дроті, що в однім місці має малу перерву. Звісна річ, у перерві бе іскра. Недавно зачали цю іскру кінематографічним зеркальцем фотографувати. Знаєте, що показалося? Там є не одна, але велика гурма іскор, в один і в другий бік: чисті колибання, сотки тисяч разів на секунду. Чоловік, що гине від грому, може в хвилині смерти гордо заявити, що його бють сотки тисяч громів.

Перейдім на мить до акустики, т. зн. до колибань воздуха. Десь на відпусті в Зарваниці, або в глухих гуцульських горах хтось грає на сопілці. Треба перш усього зважити: чи сопілка на кінці отворена чи заткана, по друге: яка вона довга. Допустім, що у вас у торбинці є кравецький метр. Ви мірите заткану сопілку: пів метра. Т. зн. від губи, де дрожить пластинка, що згущує воздух аж до дна сопілки в середині, де воздух не може колибатися (ми на цеж затикаємо!), мусить бути чверть хвилі. Бо повна хвиля йде вперед від одного згущення аж до другого, а потім ще раз узад. На нашій сопілці вийде 4 рази по пів, себто 2 метри. А тепер зробім так, як у всіх колибаннях без вийнятку: поділім скорість розходження хвилі в даним осередку через її довготу, а дістанемо: скількість тремтінь на секунду. Скорість у воздусі 333 m. Поділім через 2, буде близько 170. Ухо чує досить низький тон. Тому шукайте, чи на майдані за церквою немає хто дудочки довгої на 19 цм. Якщо є, попробуйте відразу камертоном, а з вдоволенням переконаєтесь, що вона дає точісенько славетне музикальне „а". Рахунково: 333 поділене через 4×0·19=435 тремтінь на секунду. (Кожний дірігент може обмінятися з власником дудочки за камертон, та привезти собі памятку з празника!)

Заверн'ім до електрики: тут така сама історія. Нпр. хтось у Парижі або в Льондоні, замісць дути до замкненої сопілки, випускає з трамваєвої централі змінну електричну струю в незамкнений дріт. В отвореним місці бють сильні іскри себто дуже скорі колибання. Нам треба знати: скільки тих колибань припадає на секунду.

„Ось ми дома, пане професор, чи ви скінчили виклад?"

* * *

Я аж проклєв у души худого колись, як церковна миш Італійця, що видосконалив радіотелефони: Марконі. Він випас собі вже грубе черево в Англії. В Льондоні саджають його на перше місце.

Знайома добродійка зникла по англійськи. На щастя надійшов один із моїх приятелів, директор економічної інституції. Я повторив скоро дотеперішний виклад. „Та що Ви говорите, професор! Ви справді вірите в цю газетну брехню? Де, де, де, можливо, що за кілька тисяч літ з цього справді може щось вийти".

Я похнюпив голову, бо почув уже другий грім з ясного неба. Але що мені то за мало, тож взявся переконувати директора. Якось мабуть з чемности зачав мені притакувати. Та ось за хвилину нагло пристанув і запитався зовсім правильно так: „А скільки є тих електричних колибань в дроті нпр. у Льондоні?"

Відповідаю: скорість світла або електричних хвиль (одно й те саме) 300.000 km., або 300,000.000 m. поділена через 365 m. (бо так пишуть англійські газети і так треба наставити шрубки в скриночці) то буде поверх 800.000. „А в який спосіб наставляють там саме на 800.000 електричну іскру?"

Треба докладно засувати собі всі три головні причини колибань, відповідаю. Вернімся до шнурка з тягарцем. Ріжниця в масах та у віддалені тягарця й землі, відби н. пр. висота водопаду на Ніагарі або на турбіні в „млинах, це в електриці „Вольти". Це можна знаменито наставити в апараті. Друга причина: довгість дудочки, або довгість шнурка з тягарцем, це в електриці: помістість дрота. Себто, скільки в нього влізе електрики. Це називають „фарад". Якщо він за худий, чи малий, треба вставити, т. зн. влучити дві рівнобіжні до себе металеві плитки. Це „кондензатори". Цей момент, бачите, важний, бо він рішає про довжину хвилі.

— „Нехай Вам, до чорта!, пане професор, рішає!" Мені до бізнесу тут бракують дві річи. Ви мені крутили голову якоюсь третою причиною, про котру не згадуєте. Я добре памятаю, бо голова в мене є: безвладність, безвладність. Але зараз! Ви тут вспіли „переПачкувати" якусь „скількість" електрики до дрота! Таж це хіба не вольт.

— Повна рація! Бо зовсім що инше висота спадку Ніагари, що дає такий нечуваний механічний ефект, а зовсім що инше, скілька

там справді води перепливає на одну секунду, але в самім водопаді. Таж це також струя. От підставте там спору діжку від берега до берега, потримайте коротку секунду, а відтак, давай, поставимо цілий крам на вагу. Чи є ефективна скількість води в струї? А тепер давайте позолотити собі Ваш годинник. Треба розпустити золото в царській воді, відтак треба взяти акумулятор, один його бігун, вставити до розчину, а другий злучити дротом з годинником, котрий теж треба вставити. А тепер, по кожній мінуті виймайте годинник і важте. Він щораз тяжший: кожний атом золота переносить однакову скількість електрики (то називають кульомбами), а потримайте годинник мінуту, дві, три, дістанете скількість кульомбів на мінуту, так само як з тою діжкою коло Ніягари. А це називається „Ампер".

Перейдім тепер до колибань, бо Ніягара, це звичайна струя, що плине невпинно в один бік. Бачите треба нашим амперам безвладности, щоби повернутися взад. Т. зн. як суне вперед, то треба стримувати, а потім, як на безголовя перевалить в другий бік, треба, щоби тим скорше вертало. А електрика має безвладність ще й яку! Шнурочок з тягарем не обмився до ампера; тим більше лудочка!

Як ампер плине спокійно, т. зн. рівномірно по дроті, тоді в цілім просторі довкола нього напружується магнетна сила. Закрутіть дріт кільканайцять разів довкола штаби заліза, а дістанете так сильний магнет, електромагнет, як лиш захочете. Але це ще дрібниця. Зробіть так. Оподалік дрота покладіть другий круглий дріт. Думаєте, що він буде спокійний? Він зачне або обертатися, або стояти, як йому до вподоби. А тепер зробіть так щоби в першім дроті ампер не плив спокійно, лиш нехай раз зростає, раз маліє, найкраще, нехай переривається іскрами. Тут уся тайна — в його змінах. Одночасно за кожною зміною в першім дроті, — в другім дроті появляється індукційний ток, електрична струя в протилежний бік. Коли іскра тут, то і там. Треба лиш другий дріт „настроїти" до першого, як дві гітари. На одній шарпнете струну, а на другій, приближіть лиш вухо, почуєте резонанційний тон.

„То це в Вас резонанція"? питає директор, „бо я все думав, що як мене жінка хлясне в праве вухо, то я чую те саме в лівім!"

Так, так, багацько в цьому правди, але „comparaison nest pas raison", тут діло про нечувану точність колибань. Отже подумайте: вже на першім дроті можна зробити стільки закруток, скільки захочете, а з цього виходить в противний (до ампера) бік явище гамування, або самоіндукції. Чим скорше змінясте ампера, тим краще — тим скорші колибання, а вже з іскрами, мій Боже! то так, якби Ви цілу Ніягару пускали раз уверх раз униз, міліони разів на секунду.

„Гей, гей, зажди!" крикнув до мене директор. „А знаєте, щоби я зробив з другого дрота? Поставив би з нього антену. єй Богу, антену, але високу, щоби виставала понад дахи, би її заваджає всіляке залізо по домах! А врештою треба якусь гідно довгу хвилю висилати в далекі краї!"

Маєте рацію! А нтена це справжня зіткана сопілка електричин, вона висилає або „радіює" чотири рази довшу хвилю, від тої, на яку сама настроєна. Антену розпинають на щоглах кораблів, у Парижі на вежі Айфля, на літаках на довгім звисаючім дроті, на дахах домів дають навинені рямки і взагалі роблять це як, де і коли можна. Тільки прошу не забути, що антена, це розхилений конденсатор. Другий дріт, повинен бути замкнений, а він саме розхилений, щоби краще радіювала в далекий простір електромагнетна енергія, такими хвилями, які собі в компаті наставляємо.

„А деж тут телефон?" питає директор.

Пусте! Це попросту малі „галапасові" хвилі, які вплітаться до поважних, бо дуже сильних іскор. Кожний ученик з третої гімназіяльної пояснить Вам, що є телефон і мікрофон. Новістю в сучасних винаходах є електричні лямпки з металевими ситами, які прецизійно уставляють на висилаючій, та відбираючій станції тони, себто голосові тремтіння, які як відомо рахуються щойно від кількасот тремтінь на секунду.

„А детектори, когерери?!"

Це дуже хитрі відкривачі далеких, електричних хвиль. Вони дають знак, що йде хвиля, слабонька, бо дуже з далека. А приймають кожню хвилю, і коротку і довгу. Приложіть до себе два мінерали, ось когерер. Це припадкове відкриття. Вчені фізики щойно роздумують, як це треба собі пояснити укладами атомів в мінеральних кришталях.

„І Ви, пане професор, справді вірите в радіотелефони?"

„А Ви, пане директор, справді вірите в економічне відродження?"

ДЕНЬ ОБНОВИ.

Веселий гомін Великодних дзвонів сповіщає день Обнови, день Воскресення.

Весняним чаром оповита мати-земля додає радощів усякій тварині. Струджена природа, скріплена морозним відпочинком, оживає до нового життя. На хвилю забуває людина щоденні турботи й думка лине вперед, щоби збагнути невідоме — Майбутнє.

Під впливом загального весняного відродження наповнений утіхою розпятий народ забуває на часок на рани своїх рук і ніг та душевними очима глядає шляху до свойого Воскресення.

І бачить білий та прямий, хоч твердий і тернистий шлях. Вкінці шляху пишається велика будівля, крізь яку проходиться до кращого Завтра. На цій будівлі напис:

„РІДНА ШКОЛА".

Ясне слово, що бє від неї, освітлює кріваве чоло Розпятого, драпане віками вінком з ріжнородного терня. Крізь відчинені двері лунає могутній голос, немов з грудей пробудженого Велита:

„Український Народе! Відчини своє серце, відкрий уха, не будь сам собі ворогом, отвори свої нерви жертвенности і тям, що долі слід шукати не в кому иншому, а в собі".

З приводу свята Весни, свята побіди Правди над неправдою, пригадай, Громадо, ту українську дітвору, яка являється продовженням Твойого буття. Памятай, що виховання молодого покоління — це перша запорука кращого майбутнього Народу!

Тому не жалій труду, ні зусиль, ні грошевих жертв для цеї мети!

Традиційний день весняного Свята нехай буде й традиційним днем нашої окремої, загальної вселюдної жертвенности на „Рідну Школу".

Як усякий стягається з останнього на відріжнення цього дня від решти буднів, так нехай — у розумінні великих завдань „Рідної Школи" — стягнеться кожний на „писанку" для неї.

Ніяка акція не може спинити жертвенности на „Рідну Школу".

Бо тільки масова народня жертвенність скріпить наше національне ядро.

Тільки щира загальна жертвенність поставить і вдержить „Рідну Школу".

Тільки „Рідна Школа" й освіта покладе міцну підвалину для народнього розвитку й доведе народ до Воскресення!

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА
(Львів, Ринок ч. 10, II. п.)

Бр. Янів голова. *О. Навроцький* секретар.

Клавдія Бобикевич.

Хризантема.

Христова легенда.

Ця цвітка надається лише на гріб, довкола катафальків, у вінки на домовини — та до кімнат самітних, нещасних людей.

Не добре, коли дівчата кладуть її у волосся, на груди, або за пояс. Не добре, коли кохаюча жінка дарує цей цвіт „йому" або коли „він" пересилає його своїй вибраній.

Не добре. Послухайте:

Легенда каже, що коли Ісус і Марія верталися з весілля в Кані, стрінули вони похорон.

За повитим у лахміття тілом не йшов ніхто, а навіть носії несли його з якоюсь злобою та ненавистю, обтираючи піт, що в полуденну спеку заливав їм очі.

Ісус хотів минути, але Марія сказала:

— Сину, це здається жінка. Бачу довге пасмо волосся, що звисає. Мусіла бути бідною, без рідні. Ходім бодай ми за нею.

Ісус, як усе, послухав Марії, і вони пішли.

Дорога вела полями. Марія хотіла назбирати цвітів, та не находила ніяких. Десь-не-десь зірвала напів сухий василько, романок.

Ісус ішов мовчки, задуманий.

— І хто це міг бути таким самітним? — спитала Марія сина.

— Блудниця.

— Молода?

— Так біля трийцятки, Маріє.

— І таке грішне життя так довго вела!

— Ах... сину! — сказала Марія, зігнувшися знову за якоюсь цвіткою.

Ісус станув. Його лагідне обличчя наче засяло... великі, сині очі, як у Марії, звернув на небо.

— Не можна знати, Маріє! Бо іноколи, коли люде думають, що душа вже покинула тіло, вона ще в ньому є. В ті такі короткі, а такі важні хвилини, вона розмовляє з Отцем небесним, і іноколи, коли покається, отець мій гріхи дарує.

А оця, сину?

— Вона покаялася.

Очі Марії зайшли сльозами. Жаль їй стало померлої, і того, що не могла назбирати їй гарних цвітів.

Ишли мовчки.

Ісус набрав дрібних камінчиків, і пересипував їх з одної руки в другу. Марія зрошувала слізми убогу китицю.

Носії спустили тіло в яму, нагорнули землі — і хутко віддалилися.

Марія нагнулася над свіжою могилою, поклала на неї цвіти, та стала молитися.

Ісус стояв біля неї, задуманий.

Помолившися, Марія ладна була відходити, та ще раз поглянула на цвіти.

— Такі нужденні! — сказала. — А вона варта таки кращих, якщо отець вибачив їй, правда? Зроби що, сину мій єдиний, Ісусе!

Ісус усміхнувся. Погляд його з великою любовю спочив на Марії. Опісля зігнувшись, Ісус став втикати камінчики в землю.

Марія з увагою придивлялася. Він, упоравшися з цією роботою, простяг над могилою руки — молився.

І от... на очах Марії стали рости цвіти... Спершу зійшло бадилько, відтак розвивалися листочки, далі творилися пучочки, згодом добувалися головки...

Темно-жовті цвіти — вкрасили гріб, а всі звернулися в сторону Марії. Рядок вздовж гроба, і поперечний, менший.

— Сину, сину! адже це форма хреста! — скрикнула Марія, вхопивши руку Ісуса.

— Так Маріє, цим знаком люде свої гроби вкрашатимуть, ...як прийде час!

Марія поцілувала Ісуса в чоло, і обоє руч-об-руч, вертались.

— — — — — — — — —

Це були перші хризантеми.

Самі темно-жовті... нагадували те волосся, що звисало з лахміття з великими, сумними головками, дрібним листям і... без запаху.

Легенда каже, що лише темно-жовті були вони з самого початку. Це вже ученим та огородникам вдалося завдяки штучним сполукам витворити инші колірі. Але згодом головка зменшилася, і цвіт утратив чимало із своєї привабы.

Оповідають подорожні, що хто хоче бачити правдиві хризантеми, нехай погуляє дорогою, що веде на північ від Кани галилейської, а там кілька кроків на зліво від шляху, стоїть могила, де цвітуть найкращі з цих цвітів — сумні хризантеми.

Д-р Степан Балей.

Будова тіла і характер.

Пізнати із зовнішнього вигляду людину, її духові прикмети, її здібности, її характер, отсе проблема, до якої віддавна раз-у-раз поверталися учені, не оглядаючись на грубноші і невдачі. Не згадую вже про аматорів та шарлятанів, що зі всіляких знаків та ліній лиця чи рук хочуть відгадувати не тільки характер людини, але ще й віщувати її будуччину. З дотичних спроб, що мають науковий характер, пригадаю „френольогію" Галле, яка таланти та нахили людини розпізнавала із форми її лобини. Окремим здібностям мав відповідати збільшений розріст поодиноких частей мізку, в яких ці здібности льокалізуються; знов-же форма мізку відтискається на черепі, який таким чином своєю будовою зраджує отсі здібности. Галля френольогія, як відомо, не вдержалася, одначе його невдача не знеохотила инших, які вже з більшою обережністю забрались до розвязки цього смілого питання. Одну прикмету мають ці нові спроби. А саме, що психічну діягнозу основують вони не на відірваних, поодиноких подробицях фізичної конституції людини, а стараються взяти на увагу цілість фізичної конституції, в переконанні, що лиш така цілість може обумовлювати собою якусь своєрідну структуру душі. Тут треба вчислити відомі більше у Франції чотири конституціональні типи Сіго (тип церебральний, мускулярний, віддиховий та віджив-ний), які, крім анатомічних та фізіольогічних рис, ріжняться між собою також психічними подавненнями та нахилами. Одначе найбільш розголосними у цій ділянці стали останніми часами досліди сучасного німецького психіятра Кречмера подані головно в його книжці „Körperbau und Charakter".

Вихідною точкою міркувань Кречмера є його досліди над божевільними, важко зрозумілі для людей неознайомлених з психіятрією. Тому-то не легко спопуляризувати результати цих міркувань, хоч вони в своїх висновках обнимають крім умово недужих також і здорових людей. Ось таке втягнення людей психічно хорих та здорових під одні спільні рямці можливе у Кречмера тому, що він не бачить гострої межі між нормальними і патольогічними явищами; психічні недуги показують, на його думку, лише прибільшення того, що стрічаємо й у нормальних одиниць.

Кречмер виріжнює два такі психічні типи, які у патольогічнім побільшенні виявляються під видом двох ріжних психічних недуг. Перша недуга це манія-меляхолія, друга недуга, це схізофренія. Зачнім від першої. Вона обнимає собою, як вказує її назва, дві форми, чи там фази, які подекуди є собі протилежні. Обі ці фази є вихиленням життєвої енергії з положення рівноваги в два протилежні боки. Манія є надміром життєвого розмаху, а меляхолія недоміром. Маніяк*) вражає нас надміром активности, гумору та жадоби уживання, а меляхолік навпаки: апатією, сумом і взагалі звільненим темпом життя. Манія-меляхолія є хоробою „циклічною" в тім значінні, що обі її протилежні фази чергуються часто у тої самої одиниці. Меляхолік, якого нині бачимо прибитого сумом та апатією, може за місяць стануги перед нами як типовий маніяк, веселий, говіркий та непосидющий.

Посуваючись тепер на лінії, що веде від царини хоробливих проявів до нормального життя, стрічемо одиниці, яких чуттєвий настрій не такий яркий як у маніяків чи меляхоліків, а проте яких життєве темпо виказує вихилення у дві протилежні сторони. Це так звані „цикльотиміки" згідно з термінольогією Кречмера. І цикльотимік виявляє так само як маніяк такі фази життєвого процесу, в яких темпо життя прискорюється, активність збільшується, а чуттєвий настрій зростає. Тільки що ця активність і цей піднесений настрій тратять ознаку чогось хоробливого, ненормального, осоружного. Навпаки цикльотиміки бувають найсимпатичнійшими в світі людьми. Вони є душею кожного товариства. Їх гумор, їх невгасаюча верва, їх рожевий оптимізм, їх говіркість робить їх милими і поширюється на окруження. Добрі страви та вино, якими вони не погорджують і иншим найліпше смакують в їх товаристві. Одначе ці люде бувають також роботящими; праця ґорить тоді в їх руках, утома немов би була для них невідомою.

Отож, річ головна, на погляд Кречмера психічний тип, нами власне змальований, лучиться в правила із своєрідною анатомічною конституцією, яку він називає „пикнічною". Маніяк, а так само цикльотимік, визначаються з правила „пикнічною" будовою тіла. Якіж познаки цього типу будови? Вона добре відома кожному з нас із щоденної обсервації. Пикнік це людина не високого росту, з головою осадженою на короткій, грубій шиї, яка зливається з підборідком. Віддалення рамен применшене і тому грудна клітка в самім верху вузка, одначе вниву розширюється так, що цілий кадовб стає в долішній партії обємистий. Це надає поставі образ заживности скріплений ще тою обставиною, що дотичні люде виявляють нахил до товщення. Долішня щока пикніків добре розвинена, так, що лице одержує з переду часто форму пятикутника, якого вершком є борідка, зовнішні кути долішної щоки та чолові гузи. Цера лиця переважно червона, волосся не дуже буйне, радше схильність до лисини.

Що саме такі „пикніки" зраджують часто цикльотимний темперамент, це напевно звернуло увагу не одного з нас. Одначе Кречмер вчить нас розуміти ці типи зовсім протилежно ніж це звичайно робимо. Нам здається, що заживність цих людей, їх червоне лице, їх лисина є випливом їх веселого, широкого, буйного життя. Кречмер пояснює нам, що ці тілесні прикмети є чимсь первісним, вродженим, а спосіб життя цих людей є тільки наслідком психічної конституції, яка йде у парі з пикнічною будовою тіла.

Тепер переходимо з черги до другого психічного типу та звязаної з ним соматичної конституції. Так як тип перший виводився від одної психічної недуги, а саме манії-меляхолії, так тип другий виводить Кречмер від иншої умової недуги: схізофренії.*) Суть цієї хороби доволі складна та годі її коротко пояснити. Загально сказати можна про неї те, що коли манія-меляхолія була хоробою почування, то вона є радше хоробою розуму, ідеї.

Настрій хорого сам про себе може тут не представляти нічого ненормального, за теж ум пересичений часто дивоглядними, хоробливими гадками та ідеями. Отсі ідеї звичайно так дуже полонюють хорого, що він замикається зовсім у своїм субєктивім світі та тратить цілковито контакт з окруженням. Незрозумілий для окруження живе він сам для себе у царстві омани та марев. А хоча ці хоробливі ідеї є звичайно проявом роскладу ума, який не рідко веде до цілковитого отупіння, та це не змінює факту, що вони містять у собі нераз багато творчої сили. Захопивши зовсім душу хорого, вони можуть довести його до стану екстави, та викресати фанатизм, який каже їм здійснювати ці ідеї та вводити в життя безоглядно, не вважаючи на всякі можливі перепони. На низшім ступні, більш зближеним до нормальної скалі, цей тип дає чудаків, які будучи вічною загадкою для окруження, сторонять від світа і пережовують у власнім нутрі всілякі схиблені помисли та дивоглядні мрії. Коли посунемося іще на один крок у напрямі нормальної психіки, стрінемо здорові зразки цього типу, які Кречмер (з огляду на споріднення із схізофренією) називає „схізотиміками". Схізотиміки виявляють разом із схізофреніками, в противлежности до цикльотиміків, нахил творити власний субєктивний світ і замикатись радше в його рамцях, ніж дбати про постійний контакт з окруженням. Та отсей більший зворот на внутр ніж на зовні може в цім випадку, де ум функціонує нормально, дати щось позитивне, велике, хосенне. Бо у такім зосередженню можуть супокійно та поволі, плекатись великі, навіть геніяльні гадки та ідеї, які світ зразу назве божевільними, а яким згодом буде поклонятись. Чи не так росли геніяльні ідеї Канта, того фільософа-чудака, що ціле життя перейшов сам, а так мало цікавився світом, що не виїхав ніколи поза межі одної німецької провінції? В звязку з цим остає факт, що коли цикльотимік виявляє нахил до практичної творчости, а в мистецтві любить реалізм та гумор, схізотиміки дають більший контингент ідеалістів та романтиків.

Кречмер твердить, що схізофренічний та споріднений з ним схізотимічний тип вяжеться зі своєрідною фізичною конституцією, так само, як ми це бачили при типі цикльотимнім. Правда, одностайність анатомічної будови тут менша, ніж у цикльотиміків. Одначе загально не стрічаємо тут цеї заживности та повноти форм, такої питомої для пикніків.

Трапляються тут, правда, й одиниці з атлетичною будовою тіла, одначе перевисшає тип худощавий „астенічний". Грудна клітка в цілости вузенька а довга, немов предиспонує цей тип до чахотки. Волосся голови звичайно доволі буйне, лице зпереду має форму яйцеватy, цера лиця бліда, ніс — довгий, а долішня щока коротка і часто подається дещо взад. Тому з профілю має лице таких людей виразну кутову форму (вершком кута є кінець носа), дещо нагадує голову птахи.

Кречмер наводить прізвища ріжних учених, артистів та поетів, яких портрети заховались, доказуючи на їх прикладі, що дійсно схізотимія сходиться з астенічною будовою тіла, так само як цикльотимія з пикнічною. Таким астенічним схізотиміком був наприклад згаданий уже Кант, так само Шіллер, Стріндберг, Мікельанджельо. Прикладом пикнічно-цикльотимного типу служити можуть Дарвін та Лютер.

Поза теоретичним значінням могляб Кречмерова наука про типи мати також практичне примінення в ціли скорого пізнавання людей, якого потребують наприклад дипльомати та суспільні діячі. Одначе треба тямити, що в конкретнім випадку діягноза звичайно не є така легка, як це зразу моглоб здаватися. А саме чисті типи належать до виімків, а в дійсности стрічаємо найчастійше типи мішані, з перевагою одного чи другого елементу як у соматичній, так і психічній сфері. Вже в наслідок цього оцінка даного випадку ускладнюється. А треба зважити і те, що у виімкових випадках тип психічний та соматичний можуть іти в розріз, не підлягаючи поданому передше правилу. Отсі випадки наказують тим більшу обережність у робленні висновків.

*) Психіятричне значіння слова „маніяк" не покривається отже з розумінням, в якім ми звичайно уживаємо цього слова. Для психіятра манія є недугою настрою при нарушенню розуму. Всякі обманні та примані ідеї не є проявом манії, тільки радше складом вже схізофренії.

*) Давнійше ця хорова носила назву dementia praecox.

Мілена Рудницька.

Новий етап жіночого руху.

Жіночий рух перейшов у нову розвоєву стадію. Датується вона щойно від кількох літ, від часу осягнення жіноцтвом цілої низки конкретних успіхів у царині економічній, освітній, правній, а передусім від менту, коли жіноцтво здобуло політичні права. Минулий етап жіночого руху, який тривав від часів великої французької революції з кінцем XVIII. віку аж до наших днів, можна назвати „боєвою" стадією фемінізму. Цей воюючий фемінізм визначався тим, що він висунув чимало конкретних домагань та гаслів, які здійснював у боротьбі з істнуючим суспільним ладом.

Ці завдання вже здебільша осягнено, зовнішні цілі жіночого руху здійснені. Перед жіноцтвом стоять відкриті ворота університетів і парляментів, воно має можність заробітньої праці, має вже більший вплив в життю родиннім та громадськім. І хоча зовнішна боротьба жінки за поширення кола життєвої діяльности ще і сьогодні не покінчилася, проте вона зійшла на другий плян, а її місце зайняла творча, органічна праця, праця від основ, ведена і в жіночих організаціях, і на тих суспільних становищах, які собі жінки здобули, а саме в політичних партіях, професійних організаціях, у парляментах і в Лізі Націй. Ця праця має на меті через відповідну зміну істнуючих законів перевести в дійсність ідеї рівноправности.

Попередня стадія визначалася може більшою енергією, інтензивністю, теперішня пішла в глиб, є більше скупчена в собі, основніша. Попередня фаза кидала боєві кличі, теперішня опрацьовує їх і переводить постепенно в життя. Динамічна енергія боротьби перейшла в статичну. Вчорашня генерація жінок добувала, сьогоднишна бере в посідання, засвоює собі добуті позиції, перетворює ідеї в закони і звичаї.

Наймолодше жіноче покоління відчуває болюче, що жіночий рух попередньої доби затратився в зовнішних гаслах, упорядкованих по параграфам і статутам, перебрав деякі конвенціональні форми, збаналізувався, задеревів, перейшов у схему. І тому сучасне жіноцтво цікавиться в далеко більшій мірі складними теоретичними проблемами жіночого руху, ніж перемогами у царині свого законного становища. Перед ним виринає з новою силою старе питання, що лежить, так сказати би: у фільософічних підставах жіночого руху: питання про призначення жінки та про гармонійну сполуку її загальнолюдських завдань із своєрідно жіночими.

Фемінізм дає на це питання сьогодні иншу відповідь, ніж давав її вчора. Змінилися погляди на суть психічної конструкції жінки, і ця зміна є мабуть наймаркантнійшою рисою сучасного фемінізму.

Головним двигарем жіночого руху в попередній добі було прямування до рівноправности з мущиною. Джерелом домагання рівноправности було переконання, що жінка є рівна мущині. В очах перших піонірок жіночого руху вер-

віком мрій було зрівнання з мущинами, нівеляція всіх питомих жінці, окремішних рис її духової фізіономії.

Коли на її змагання еманципанток зрівнятись з мущинами, глядимо сьогодні з перспективи часу, не важко нам зрозуміти їх психольогічну генезу. Довгі тисячі літ жінка була істотою майже виключно половою. Суть свого життя, своє найглибше призначення вона бачила, згідно з волею мущини, в своїм половім призначенні. Згідно з цим її визначено сферу діяльности, життєві обовязки, її виховання та освіту. Але коли пута, які спинювали її індивідуальність стали для неї нестерпні і вона забажала скинути їх з себе, тоді на основі права реакції і контрасту, жінка попала в протилежну крайність і дійшла до переконання, що повний розвій своїх людських сил вона осягне тоді, коли затре всі питомі собі прикмети. Як протест проти погляду, який цілому її життю надавав лише релятивне значіння, вона поставила тезу, що ріжниця між мущиною і жінкою є лише біольогічного характеру, а в духовій царині такої ріжниці нема. Замісць заявити: „я також є людиною", вона сказала: „я є рівна мущині". Критерієм усіх людських цінностей: науки, культури, світогляду, — був для неї мущина. Поняття „людина" було для неї тотожне з поняттям „мущина", як ще і сьогодні в богатьох мовах на оба поняття вживається одного і того самого слова, нпр. у нас „чоловік". Вона старалася засвоїти собі його спосіб поведінки і думання. Спроби перших еманципанток у часах француської революції і Американок сорокових літ XIX. віку: затерти всі ріжниці з мущинами через мужеську одежу, є найкращим і найбільш яркантним доказом тодішньої тенденції жіночого руху.

Ця стадія свідомої і зумисної нівеляції жіночої психіки невідхильно минула. Коли вчорашня еманципантка хотіла бути рівна мущині, то сьогоднішня феміністка знає, що є инша від мущини і хоче бути инша. Ідеалом для неї не є дорівняти мущині, лише бути собою. Вона є глибоко переконана — і це є головний момент жіночого руху сучасної доби, — що жінка завдяки своїй відмінній психічній структурі може творити нові вартости у царині матеріяльної і духової культури, що вона є покликана збогатити її новими цінностями, яких не є в силі сотворити мущина. Віра в духову силу жіночої природи, у питомі жіночі прикмети є характеристична для модерного фемінізму, який вважає, що завданням жінки є внести в суспільне життя нову ноту, надати йому новий напрям, збогатити дотеперішню виключно мужеську культуру.

Жіноцтво не старається вже нині затерти ріжницю між мужеською і жіночою психікою, мужеським і жіночим інтелектом та характером. А навпаки підкреслює скрізь окремішність свого світогляду, окремішність поняття моралі і почуття справедливости.

Чи і на скільки жінка зуміє найти власний оригінальний вислів своєї особовости, цього сьогодні передбачити не можна. Рішаючим є те, що вона шукає власних вислозів, що іде власними шляхами, що не хоче бути довше духовим сателітом мущини. Вона прямує до повного розвитку своєї індивідуальности і має відвагу бути собою. А це вистачає для обнови одиниці та суспільности.

Мимохіть пригадується апострофа індійського поета — Рабіндранатa Тагора — до жінки: „Рости, цвіти сама собі у сяйві своєї любови. Хай побідить Господня ідея, яка живе у тобі і хай на місцо зійдуть мої замисли перетворити тебе"!

ліц.

Д-р Й. Пеленський.

Похорон короля Данила.

Небавом мине 300 років, як працював у Львові радний міста Вартоломей Зимрович, що лишив по латині написану, а в українськім манастирі св. Онуфрія у Львові переховану історію старого Львова з козацькими облогами, яких сам Зиморович був наочним свідком. Історія ця — це не історія в нашому розумінню. Вона хаотична і баламутна, орудує переказами без критики і розбору, а при тім затроєна жовчю ненависти до Українців, бо Зиморович, хоч дитина українського роду, але кляшторний вихованець, був такий, якими бувають звичайно всі перекінчики, такі численні у Львові аж по нинішний день. Та разом з тим Зиморович повиловлював з ріжних записок і старих джерел всілякі дуже цікаві епізоди та подробиці і втягнув їх до своєї історії. Вони можуть бути перекручені, можуть бути тільки фальшивим відгомоном віків, але як як-не-як, признати треба, що і з такого лушпиння можна вилущити деяке здорове зерно правди.

До таких саме вісток у Зиморовича належить його оповідання про те, як князь Лев спровадив до Львова тлінні останки старого короля, свого покійного батька і як їх тут десь, невідомо де, мав поховати. З достовірних джерел знаємо, що король Данило помер 1264 р. на свому улюбленому замку в Холмі і що там же був погребаний в церкві св. Богородиці „юже бѣ самъ созда". Але Зиморович оповідає, буцім-то не з Холму, а з Галича спроваджено мощі Данила і поховано їх у Львові з надзвичайною парадою.

Одначе тут не думаємо сперечатися за те: спровадив чи не спровадив князь Лев короля Данила у Львівгород, ані за те, що в оповістці тій переплутано, але оповідання Зиморовича хочемо тільки вискористати як документ і зразок похоронного обряду на українськім пануючім дворі в тих далеких від нас часах. Сам похорон описаний є з подробицями, тому можемо вірити, що він є рефлексом якоїсь дійсности на Галицькім дворі, дійсности, яку не трудно собі докладно уявити і доповнити.

З оповідання Зиморовича бачимо, немовби то в р. 1282 князь Лев, бажаючи переблагати тіні своїх предків, які почасти непокоїли його, велів тлінні останки батька свого Данила, перед кільканайцяти роками з королівськими достойностями в в Галичі положені, добути та з військовою величністю до Львова перенести. Для збільшення величавости цього сумного обряду, велів призвати душпастирів з усієї Руси-держави та спросити панів-боярів і лицарство. Запрохав теж і королів союзних Татарів і вони прибули сюди також з великою дружиною.

Ранком, як тільки зазоріло і прийшов день жалоби, показалася чорна хуста на верхівях тераму. По всіх церквах Львова вдарили дзвони і вже аж до смерку не замовкали. Тимчасом звідусіль напливало простолюддя юрбою і рухливою течією плило на головну дорогу міста. Від княжих хоромів зїздили на конях вниз вельможі і значні гості. Уставився жалібний хоровід.

Попереду поступали ратні дружини під проводом тисяцького і сотенних. Плили чети військові, сумні, з прапорцями і збруєю до долу звішеною а сурмачі і довбуші, що йшли між ними, витрублювали і витарабанювали до такту воєнну приграву.

За ратними полками з клекотом посувалися і скрипіли тяжкі праці і ратні сосуди до облоги твердинь.

За кіннотою й піхотою поступали комони княжих конюшень. Ішли вони парами, по двоє. Всі були накриті чорним саваном, з вишиваними державними гербами, себто гербами пануючого дому і „слуги княжи вси въ черныхъ мантлѣхъ".

Відтак несли воєнні трофеї: стяги і прапори, збрую і гербові щити, здобуті на Ляхах, Литві, Ятвягах та Уграх.

Далі йшли і довжезними рядами поступали черці чорноклобукі і в мітрах блискучих і діякони в рясі проводіті, похоронні пісні на хори воліющі. Іменже великий небіжчик слідом предків своїх не мало помагав „къ церковному чину самъ приходя и строя добрѣ клиросъ". Будував скрізь церкви дивні, камінні „красно и лѣпо изваяни отъ цѣла камени" і ставив хрестильниці „чаші" з червоного мрамора „отъ земля угорьская". Тай вінузав їх щедро, даючи їм „и свободы купленыя и села ліпшая и съ даньми, и десятиныя стадѣхъ своихъ и торгъ десятый". І тепер вони вдячні і сумні поступали перед труною великого володаря.

Та разом з християнським духовенством „виводили" небіжчика також представники старого культу, поганського. Могло це бути трохи „маркотно" слугам Христа, але явно не важився ніхто з владиків негодувати, бо так зарядив сам Двір. І вони молилися по свому, а погане по свому. Загальну увагу звертала на себе особливо громада жінок, що поступала в юрбі за труною. Жінки ті були простоволосі, розхристані, на лиці подряпані і закровавлені, які заливалися від страшного плачу і зойку. Були це найнялені плачки-жалібниці. Вони били себе кулаками по голові, сіпали і торгали з усієї сили за волосся, калічили себе кігтями до крови, а зрушений їх риданнями народ, відповідав подібним риданням аж на далеких кінцях.

І коли так всі повагом поступали на свому місці в хороводі, то вся увага похорону звернена була на труну короля і на тих, що поступали безпосередно попереду і позаду марів. За марами ішов князь Лев з родиною, боярами і чужими достойниками. А перед марами що найзнаменитіші з вельмож—„передныя мужя"—несли дві корони. Одна корона—це княжа мітра. Друга, —це королівський вінок. Перша — прадідна і народня; друга — легатом папським з Риму перевезена як символ королівської гідности, взаємної приязни і злуки церковної з Римом — приязни і злуки, яка вже тоді була лиш споминном минувшини.

Годиться при тім зазначити, що автор оповідання, Зиморович, не стримався, щоби таку величну подію, старі звичаї та українські обичаї тут і там не висміяти та не поглузувати з найбільшою заїлістю, так, що читаючі ці рядки, забуваєте 300 літ та мимохіть повертаєте листок, щоби перевірити, чи це не стаття з якого нинішнього польського україножерного часопису?

ҐЕТЕ.

Über allen Gipfeln...

Над усіми шпилями
Спокій.
Між усіма гиллями
Ні одинокий,
Легіт не в силі пройти...
Замовкли пташеньки з бору.
Зажди лиш, скоро
Стихнеш і Ти.

Перекл. *М. Рудницький.*

М. Галущинський.

Освітня преса на Радянській Україні.

В 2-му числі критико-бібліографічного журналу „Нова Книга" (В-во „Червоний Шлях") — за січень 1925 находимо у відділі хроніки список журналів і бюлетенів, що видаються на терені УСРР. Список обіймає 118 нумерів. Партійних 5 (з цього 3 видаються українською і російською мовою в 2 російською); економічних і технічних 11 (1 українською м., 1 укр. і рос., 9 рос.); медичних 5 (рос.); сільсько-господарських і ботанічних 13 (10 укр., 1 рос., 2 укр.-рос.); історичних 2 (1 укр., 1 рос.); кооперативних 3 (2 укр., 1 укр.-рос.); професійних 9 (4 укр., 5 рос.); народня освіта й педагогіка 7 (3 укр., 1 укр.-рос., 2 рос., 1 евр.); військовий 1 (укр.-рос.); універсальних 21 (7 укр., 1 укр.-рос., 12 рос. 1 евр.); мистецьких 1 (укр.); гумористичних 1 антирелігійних 2 (1 укр., 1 рос.); дитячих і для молоді 5 (2 укр., по одному рос. польс. евр.); бібліографічних 3 (2 укр., 1 укр.-рос.); урядових 30 (переважно самі бюлетени 4 укр., 4 укр.-рос., 22 рос.).

До нашого в горі поставленого питання підходять з професійних „Робітник освіти" (Харків, місячник, тираж 3000) з народньої освіти й педагогіки „Наша школа" (Одеса, місячник, тір. 2000), „Селянський будинок" (Харків, місячник, тір. 3000), „Шлях освіти" (Харків, місячник, тір. не подано), „Радянська освіта" (Київ, місячник, тір. не подано); з універсальних „Всесвіт" (Харків, ілюстр. двотиж., тір. не подано), „Глобус" (Київ, ілюстр. двотиж. тір. 4800), „Журнал для всіх" (Харків, ілюстр. двотижн.), „Знання" (Харків, тижн. тір. 5000), „Селянка України" (Харків, місяч., тір. 14.000), „Студент революції" (Харків, місяч., тір. 5000) з дитячих і для молоді „Червоні квіти" (Харків, двотижн., тір. 5000), „Молодий Більшовик" (Харків, місячник); вкінці з бібліографічних „Нова Книга" (Харків, місячник). Як уже видно з цього короткого зіставлення, головна скількість журналів виходить у Харкові, а вздовж їх у поважній кількости незвичайно рухливе видавництво „Червоний Шлях", заходом якого виходить уже третій рік громадсько-політичний і літературно-мистецький місячник тоїж назви.

На загал треба сказати, що всі названі журнали видавані дбайливо, деякі люксусово, на гарному папері, з коліровими стилевими обкладинками, читким друком. Ціни розмірно не високі. Змістом во комуністичні з виразним підкресленням ленінізму.

Найповажнійше з названих журналів представляється „Шлях освіти", котрий носить ще й другу назву „Путь просвіщения" і містить статті на українській і російській мовах. І на жаль—російських статтей більше там як українських. Але й під цим оглядом замітний поступ, бо в кожнім роком і кожним числом українських статтей щораз більше. Виходить четвертий рік і змістом обіймає теорію освіти, методольогію, освітню практику. На сторінках нашої преси реферований уже нераз. Статті фахові й глибокі, які дотичать головно шкільної освіти з багатим бібліографічним і інформаційним відділом. В останньому реферують шкільну справу в Европі і в цілому світі. Находимо у кожному числі статті про українську школу в Польщі, а також історію українського університету в Польщі (ч. 11—12 з 1924 р.) Журнал при всякій нагоді вірний принціпові: „Мы говорим: наше дело в области школьной есть также борьба за свержение буржуазии, мы открыто заявляем, что школа вне жизни, вне политики — это ложь и лицемерие" (Ленін). Величною і

ьбємом нагадує „Шлях освіти“ давні „товсті“ російські журнали.

Змістом найбільше підходить до повного журналу громадсько-педагогічний місячник „Радянська Освіта“, який виходить в 1923 року. Цей журнал розрахований головно для сільського вчителя. Виданий досі в Києві, в січнім 1925 р. перейшов до Харкова як орган Наркомосвіти У. С. Р. Р. У статті від редакції сказано так про завдання журналу: „підтримати радянського вчителя на всіх ділянках його нової великої праці, швидко і вчасно, коротко, але й всебічно висвітлити йому ті пекучі питання, що повстають зараз перед новим — оновленим — учителем на широких обріях його не тільки педагогічного, але й громадського життя; дати провідну нитку, що допоможе йому розібратися в таких—нечуваних досі в педагогії і в тойже час таких рухливих—мінливих, а головне—в таких кольосальних проблемах, як дитячий рух, що являється основою всього нашого соціяльного виховання, або — в проблемі педагога-громадянина, що мусить відограти тепер величезну громадсько-будівничу ролю, в питаннях про нову комуністичну педагогіку, про нові методи й засоби педагогічної праці й т. и.—ось ці завдання“ (ч. 1.—1925). Крім фахових статтей є огляд літератури, обіжні листи Наркомосвіти. Є й відповідна тенденційна белєтристика, спомини тощо. Всеж таки дещо дивним з педагогічно-виховного огляду є нарис К. Перелісної „Ось до чого школа доводить“. (Ч. 1—1925. стор. 23 і слід.).

Переходячи до справ загальної освіти, мусимо на першому місці поставити „Нову Книгу“, котра скромно називає себе критико-бібліографічним журналом, а на ділі є важним підручником для всякого, хто хоче знати нові літературні й наукові появи або хто має до діла з веденням бібліотеки. Журнал має три відділи: статті, критику й рецензії, і хроніку. Відділ критики й рецензії переведений відповідно до ідейного світогляду і дає змогу послугуватися журналом у самоосвітних цілях.

До давніщих українських „Просвіт“ поставилася радянська влада зовсім негативно, а на їх місце піддержує всією силою інституцію, котра носить назву „селянський будинок“ (коротко: сельбуд). І для них видає Головполітосвіта часопис тоїж назви, який почав виходити з листопада 1924 р. Практичні завдання того журналу такі: „подавати на місця провідні думки щодо роботи на селі; подавати практичні й методичні вказівки й матеріяли, що їх потрібують політосвітробітники на селі у своїй щоденній роботі; виявляти досягнення й хиби в роботі на селі, освітлювати всі галузі політосвітроботи на селі; налагодити постійний звязок з активними робітниками на місцях, а через них і з трудящим селянством, заявляючи його участь у радянському будівництві“.

Відповідні статті часопису змагають до цього, щоби виконати названі практичні завдання. Цікаві поради й вказівки „сельбудам“ (жива газета, мистецька пропаганда в ріжних напрямах). Інтересні дані з життя сельбудів, оживлені світлинами й дописами. Є й офіційний відділ, в якому крім обіжників читаємо оголошений конкурс на кращий сельбудинок. Відділ: що читати, літературні додатки до поодиноких чисел, програми ріжного рода гуртків з увагами й коротким показчиком літератури для керовників гуртків — доповнюють зміст часопису.

З журналів, призначених для юнацтва, звернемо увагу на „Молодого Більшовика“, котрий є органом ленінського комсомолу і „визначив свої завдання в дусі непримиренного ленінізму“. На доказ цього є стаття Д. Лебедя: „Черезщо молодь повинна бути проти троцькізму“. (ч. 2. — 1925 — стор 48 і слід.) Під цим кутом виджения іде літературно-художній відділ і суспільно-політичний. Число за лютий присвячує багато місця червоній армії і військовому вихованню. Взагалі настрій журналу бойовий. Науково-популярний відділ містить переважно природописні артикули, про останні досягнення військової техніки на Заході тощо. Є також відділ: що читати. Журнал ілюстрований з барвною вінеткою.

Крім „Молодого Більшовика“ виходить ще двотижневий журнал для дітей „Червоні квіти“ і щотижнева газета робітничо-селянської молоді України „Червоний Юнак“.

Вкінці приійдеться ще кілька слів присвятити т. зв. універсальним журналам, як „Знання“ (давн. „Знаття“), „Глобус“, „Всесвіт“, „Журнал для всіх“. Всі вони мають багато спільних рисів. Видавані у великому кварт-форматі, на зразок европейських журналів для родин, з великою кількістю актуальних ілюстрацій. (В одному числі найшли ми 102 ілюстрацій). Одначе не можемо поминути мовчанкою факту, що у „Всесвіті“ находимо світлину комуністичного клюбу в варшавському соймі, в склад якого входить чотирох українських послів і двох польських, а напис над світлиною такий: Польський комуністичний Клуб.

Крім вістей з щоденного життя мають вони белєтристичний відділ, а „Знання“ навіть богатий науково-популярний. І якоже такі виконують вони своє освітне завдання, через що ми їх підсумували також під освітну пресу.

Олександер Блок.

Дівчатко співало в церковному хорі...

Дівчатко співало в церковному хорі
За всіх, що стомилися в чужім краю,
За всі кораблі, що поплили на море,
За всіх, що забули радість свою.

І спів її линув у божий притвор,
І промінь заліґся у золото-голос...
І кожний із пітьми дивився на хор,
Як пісню співають промінь і голос.

І всім здавалося, що радість буде,
Що в пристані тихій всі кораблі,
Що на чужині потомлені люде
Знайшли заспокоєння вже на землі.

І спів був солодкий і промінь був ясний
І тільки вгорі, опостін Царських Врат
Квилив плач Дитяти, всім тайним причасний,
Про те, що ніхто не поййде назад.

Переклав *Вол. Бузанський.*

Микола Кузьмин,
господар в Озірній.

Вага збіжевих кооператив.

В минулому році незвичайно поширилася у нас кооперативна сітка. З одного боку свідчить це про животність нашого громадянства, про його зацікавлення справою кооперації, а з другого боку являється побоювання, чи це не соломяний вогонь.

Кооперативи ростуть щодо числа, та — на жаль — вони все ще є примітивними. Широкі маси не як слід кооперативно підготовані. Зацікавлення кооперативою проявляється в даній місцевости два-три місяці після її заснування. Опісля початковий запал остигає, загал байдужніє, бачучи, що не являється чудо, яке в кожному часі змінилоб на краще злиденне положення селянства. Від тієї хвилі кооператива вже не росте, не розвивається, а животіє, клигає.

Наші сільські кооперативи — це крамнички мішаних товарів. Їх засновується дуже простим способом. Після вступних формальностей збирається частину уділів і закуплюється в місті товари, беручи решту на кредит. Найбільше потрібні в селі товари — це сіль, нафта, сірники, трохи цвяхів і т. и.; цукор належить вже до артикулів роскоші у селянина. Всі предмети, що находяться в наших кооперативах — це не більше — як 50 проц. видатків кожного пересічного хлібороба. Головні видатки селянина йдуть на чоботи, одяг, залізо і т. и. А щоби робити видатки, треба мати приходи. Звідкиж взяти на видатки? Наш селянин 75 проц. своїх видатків покриває прибутками зі збіжа і худоби. Супроти того слід в першу чергу подумати про організацію збуту цих головних сільських продуктів.

В минулому (1924) році помітна кількість кооператив займалася збутом збіжа. Та мин. рік був неприятливий для торговлі збіжам. Багато старих купців повалила ця торговля. Також кооперативи занехали її, не будучи в силі передержати

Анатоль Франс.

Христос з моря.

Того року більша часть рибалок зі Сент Валері, вибравшися на ловлю на море, потонула. Їх тіла найшли, викинені на беріг разом з відломками їх лодок і протягом девяти днів можна було бачити по дорові до церкви, як несли домовини, а за ними ступали слідом у своїх чорних серпанках, гей біблійні жени, вдови по утонувших. Жан Леноель і його син Дезіре були покоронені під зводами тої святині, в яку принесли вони, як дар Пресвятій Діві, корабель з цілою обстановкою. Це були чесні і богобоязливі мужики і Гільом Тріфем, священик зі Сент Валері, читаючи заупокійну молитву, сказав голосом, повним сліз:

— Ніколи ще не спускали ми в землю в дожиданні Страшного Суду чеснійших і більше богобоязливих людей, як Жан Леноель і його син Дезіре.

А коли лодки зі своїми власниками погибали недалеко берегів, великі кораблі тонули на широкім морі і не було дня, щоби океан не приносив відломків розбитих суден.

Одної днини вранці, діти, плаваючи лодкою, побачили на морі розпростерту фігуру. Це була фігура Ісуса Христа, в величину чоловіка, вирізана з твердого дерева, старинної роботи. Господь Бог плавав по водах з простягнутими руками. Діти витягнули фігуру на беріг і занесли до Сент Валері. Чоло Христа було заквітчане терновим вінцем, а руки і ноги пробиті цвяхами, але ні цвяхів ні хреста не було.

З безсильно простягненими руками, немов жертвуючи собою і благословлячи. Він представився мешканцям Сент Валері таким, яким бачили його в годину погребання Иосиф Ариматейський і святі невісти.

Діти передали найдену фігуру священикові Тріфемові, а він сказав:

— Це старинна робота і той, хто над нею трудився, давно вже певно помер. Хоч тепер в Амен і в Парижі продають по сто франків і дорожче прегарні статуї, а все таки годі не віддати належного признання мистецтву старих різьбарів. Мене тішить, що Ісус Христос явився в Сент Валері з розпростертими руками, немов на те, щоби благословити прибиту горем паству і сповістити, що він спочуває бідакам, які пускаються на море, наражаючи своє життя. Сам Христос ходив по водах і благословив сіти.

Уложивши фігуру Христа в церкві на вівтарі, священик Тріфем пішов до теслі Лемерфа і замовив у нього гарний дубовий хрест.

Коли хрест був готовий, фігуру Господа прибили до нього новими цвяхами і повісили в церкві над лавочкою старости. Тоді побачили всі Христовий погляд, повен безмежного милосердя, пронизаний небесною добротою. Одному з присутних повиділося навіть, що він бачить сльози на очах Ісуса. Другої днини рано священик увійшов у церков з дяком, щоби відправити богослуження і здивувався вельми, побачивши пустий хрест, а фігуру Христа на вівтарі. По скінченій службі, він покликав теслю і спитав його, чому він зняв Ісуса з хреста. Але тесля відповів, що він і не торкався його. Роспитавши церковну прислугу, священик Тріфем переконався, що ніхто не входив до святині з того моменту, як Господь Бог був прибитий над лавкою старости. Тоді він зрозумів, що це було вже чудо і казати про це треба вельми обережно.

На слідуючу неділю священик звернувся до своїх прихожан з просьбою зібрати гроші на новий, ліпший хрест, більше достойний того, хто відкупив гріхи світа. Бідні рибалки дали, скільки могли, а вдови принесли свої перстені. Зібрано стільки, що священик Тріфем міг вибратися до Аббевіль замовити там блестячий хрест з чорного дерева з написом золотими буквами: INRI. В два місяці пізнійше хрест прибили знову на давне місце, прикріпивши до нього фігуру Христа поміж копєм і губкою. Але Христос зійшов і з того хреста і розпростерся на вівтарі. Рано, найшовши його там, священик упав на коліна і довго молився. Вістка про чудо розійшлася по цілій околиці і жінки з Амен післали жертви Ісусові в Сент Валері. І з Парижа священик одержав гроші і дорогоцінности, а жінка военного міністра, Іда Невіль прислала серце, усипане алмазами. Із тих дарів золотар з вулиці Сент-Сюльпі виробив золотий хрест, прикрашений дорогим камінням і на другу неділю після пасхи 18.. року освятили його торжественно.

Але Той, хто відкинув хреста скорби, зійшов знову і з того дорогоцінного хреста і розпростерся на білім покрові вівтаря. Боячись Бога образити, його там оставили і фігура пролежала так два роки, коли ось Пер, син Пера Калю, сказав священикові, що він найшов на березі справжній хрест Господен. Пер, юродивий, не був настільки розумний, щоби заробляти на життя і його годували з милосердя. Його любили, бо він нікому не причиняв зла. Священика вразила вістка, принесена хлопцем, і він з церковною прислугою пішов на беріг, де хлопець показав, в якім місці бачив хрест. Там вони найшли дві дошки з цвяхами, що, плаваючи довго по хвилях, склали форму хреста. Це були відломки з давно розбитого судна. На одній дошці можна було відчитати букви Ж і Л. З цього догадувалися, що це були відломки лодки Жана Леноля, який пять літ тому погиб зі своїм сином Дезіре! Над Пером, який взяв дошки та хрест, стали сміятися, але священик припинив ці глузування. Він упав навколішки на піску, довго молився за погибших, а відтак приказав перенести ті відломки в церкву. Коли це зроблено, він узяв Христа з вівтаря, положив на дошки лодки і сам прибив його цвяхами, обточеними морем. Він багато роздумував і молився з того часу, як появився Христос з моря і чудо та милосердя стали йому ясними. На його приказ цей хрест з дощок зайняв на другий день місце над лавкою старости, замість золотого і Христос з моря не зійшов вже з нього. Він хотів остатися на дошках, на яких погибли люде, вимовляючи в останнє імя Його і Його Матері. І Його напіввідкриті, сумні святі уста, здавалось, казали: — „Мій хрест зложений з терпінь людей, бо во-істину Я Бог бідних і нещасних!“

Переклав з французького
н. М-на.

кріза й видержати на занятому становищі.

Ще більше як на купцях і кооперативах, відбилася ця кріза на нашому хліборобстві. Прем. Грабскі запер границі для вивозу. Тому ціна збіжа впала так низько, що кошти продукції перевисшали її вартість. Одночасно ціни міських (фабричних) продуктів пішли незвичайно в гору. І хоч в р. 1924 було збіжа більше, як пересічного року, то воно зовсім обезцінене, мандрувало до державних магазинів або до складів великих збіжевих капіталістів. Колиж запас збіжа у селян вичерпався, тоді відчинено границі і продано нагромаджене в магазинах збіжа з великим зиском. Таким чином п. Грабскі нагнав державній касі й капіталістам великі зиски, але зруйнував хліборобство. Нинішнє катастрофальне положення, в якому опинилося рільництво, і його майже безвихідна пропастність, є тільки продовженням і наслідком офіціяльної економічної політики, започаткованої в попередніх роках.

Карколомні ціни збіжа і офіціяльна економічна політика були причиною того, що деякі кооперативи зразилися хвилевими неуспіхами і занехали торговлю збіжем. Правда й те, що торговля збіжем вимагає більшого накладу праці, незвичайної осторожности, чуйности, орієнтації й комбінації та слідкування за щоденними цінами збіжа. До торговлі збіжем потрібна й більша готівка. Та коли в управі находяться меткі, підприємчиві люде, то вони зуміють побороти всі перепони. В кожній місцевости є чи то одиниці, що приїхали з Америки, чи що хвилево продали поле в одному місці, а ще не купили в другому, чи продали худобу і грошей ще не зужиткували. Метка управа кооперативи, що втішається довірям громадян, може цими грішми переходово покористуватися. Дехто лякається братися за торговлю збіжем тому, що не зможе в час заспокоїти зобовязань і сплатити затягненої позички. Таке побоювання зовсім не на місці, бо що як що, але збіжа є артикулом, який можна кожної хвилі продати.

Найважнійшою справою нашого селянства і нашого громадянства є взяти в свої виключні руки збут хліборобських продуктів. З цього має громадянство матеріяльні й моральні, а навіть гуманітарні користи.

Цілі століття працював наш хлібороб на всіх, лиш не для себе. Цілими століттями забирали в нього працю і висліди праці чужі люде, цілими століттями наш продуцент не знав вартости свого важкого труду. Мірилом тієї праці не була вартість випродукованого селянином землеплоду, не сума вложеної енергії, а ціна, яку накинув хліборобові перший-ліпший Гершко, Мошко, чи хтонебудь инший. Селянин не мав ніякого впливу на нормування цін своїх власних витворів. Він мусів продавати свій продукт за оферовану йому ціну, але інстинктовно відчував, що його кривдять. А це мало відємні наслідки не лише під оглядом матеріяльним, але й *моральним*, бо в нашого селянина виробилася звичка вічно підозрівати й не довіряти. Ця звичка підзорливости стала майже другою натурою селянина, яку відчувають не лише експльоататори, але ще більше ті, що справді бажають добра селянинові.

Збіжеві кооперативи чи взагалі кооперативи, що займаються також збутом збіжа, обовязані інформувати інтересованих про ціни на збіжевих ринках, повинні поучувати, що впливає на звишку або знижку цін. Це буде мати той наслідок, що селянин, якщо буде примушений вдоволитися часом низчою ціною, знатиме, що тут його не ошукали, а що та ціна є некорисною для нього появою, а якою слід йому вести зорганізовану боротьбу.

Сьогодня в Галичині панує голод, та про нього нічого не знають ті, що самі не управляють ріллі і ледви чи знають, звідки береться хліб. Справді, яка іронія! Села голодують, а міста недовірливо питають, чи то правда, що на селі, яке продукує хліб, є голод? В жнива мин. року наші селяне ще не прочували катастрофи недороду. Селянин молотив збіже і негайно продавав, бо його тиснули за податки. Та й лихварям мусів звернути набране на передновок. Загулюканий, не маючи змоги орієнтуватися в обставинах, селянин не обчисляв, чи вистане збіжа на насіння й на прожиток. А врештою, мусів продавати, бо його тиснули. І сьогодні село гине, а допомоги ні звідки. Ті, що мають добру волю хочуть допомогти своїм братам-селянам, самі ледви животіють. Деякі кооперативи, що вели торговлю збіжем, передбачили, що збіже треба задержати для своїх членів на лиху годину.

Так вони й зробили і тим чином бодай частинно відвернули марево загибелі від своїх членів і їхніх дітей. Жаль тільки, що не всі є членами наших кооператив і не всі можуть користати з добродійств своїх власних установ.

Все сказане підносить вагу зосередкування обороту збіжем в наших руках, в наших кооперативах. Цю конечність повинно глибоко усвідомити собі наше село, наші селяне-хлібороби і приступати до організації на ширшу скалю. Ми повинні тямити, що нам ніхто не поможе, якщо не поможемо собі самі.

Озірна, 12 квітня 1925.

Масові арештування на Волині.

Від Української Парляментарної Репрезентації в польському Соймі і Сенаті.

Знову тисячі ревізій серед Українців, знову арешти й тортури многострадального нашого народу... Так, як було вже це не раз минулими роками, як було це — наприклад — торік перед Великодними святами, так і тепер знову, також перед Великодними святами, на нашій землі, серед нашого українського народа відбулись численні труси й арешти.

В ніч з 31. березня на 1. квітня н. р. змобілізована державна польська поліція, до якої в деяких місцях приділено і військові части, перевела ревізії в помешканнях тисячі осіб української національности, шукаючи зброї, вибухових матеріялів та агітаційної літератури. Заарештованих, часто закованих у кайдани, сотнями зігнано до повітових центрів, де ними наповнені тюрми й поліційні арешти, а за браком місця в тюрмах, навіть такі приватні мешкання, як кіна. Ревізії і арешти відбулись на цілому просторі наших західно-українських земель, переважно на Волині і Поліссі; заарештовано понад тисячу Українців, серед яких багато інтелігенції, осіб з вищою освітою, письменників, учителів і культурно-освітних та кооперативних діячів. Тепер над арештованими переводиться слідство: їх допитують спочатку при поліції, потім у камерах судових слідчих; допитують так, як звичайно вміють допитувати в Польщі в поліційних експозитурах, бють, тортурують, вимагають зізнань у нечуваних переступствах, у приналежности до комуністичних організацій і повстанських загонів, обвинувачують у зносинах з радянською владою і Німцями і т. и. При тому, як характерне, многим арештованим закидується їх зносини з українськими послами до польського сойму і приналежність до таких легальних чисто культурних організацій, як „Просвіта“.

Тисячі робучих рук одірвано від свого варстату праці, від землі: весною, в такий гарячий для хлібороба час, коли кожний марно протрачений день помститься великими втратами в індивідуальному та загально-краєвому господарстві, селян-хліборобів тримають звязаними в тюрмі, відірваними від негайної весняної праці на ріллі.

В цілому краю людність залякано, стероризовано. Для оправдання цього перманентного терору на наших землях, який у своїх розмірах не зменшується, а все зростає, уряд, а за ним і шовіністична польська преса, запевняють про існування на т. зв. „східних кресах“ широко-розгалужених комуністичних ячейок та звязаних із радянською владою повстанських організацій, які нібито мають своїм завданням одірвати від Польщі її східні території та поширити на них владу комуністичних рад. Отсю нібито то комуністичну небезпеку, що, як страшна загроза, висить не тільки над Польщею, але й над цілою Европою, умножлюється нібито лише завдяки тому поготівлю, в якому постійно перебуває польський уряд і його „спренжиста“ поліція, що стоїть на тих „східних кресах“ на сторожі інтересів власної держави і всієї европейської цивілізації.

Такою софістикою польський уряд і польська преса стараються виправдати той нестерпний режім на наших землях, що вже почасти став відомим в Европі під назвою „білого терору“.

Як представники того нещасного українського народу, що проти своєї волі опинився у межах польської держави, вибрані ним для оборони його прав у польськім соймі та сенаті, ми перед цілим світом заявляємо:

не з комуністичним рухом веде боротьбу польська влада на наших західно-українських землях, не большевицьких агітаторів вона арештує і вязнить: а веде вона боротьбу з тим природним національним рухом в українському народі, що виявляється в гарячім привязанні до всього рідного, тепер під чужою владою загроженого, і в живім спротиві польській екстермінаційній акції, що шукає ратунку в організаційних змаганнях, як противагі тій великій ворожій силі, що при всеозброєних своїх державних засобах запанувала на українських землях. Інтелігенти Українці, яких тепер заарештовано — не комуністи; не большевики ті сотні українського селянства, якими вщерть наповнено польські тюрми. Це — український народ, свідомий своєї національної гідности, своїх прав і тієї гіркої кривди, яку йому чинять випадкові пани положення на його власній праукраїнській землі. Це — діти того народу, який у 7-ми міліоновому числі попав під польську владу і який під тою владою є позбавлений найелементарніших прав.

Шість літ польського панування на наших землях позначилися між иншим оськими добродійствами тієї „західної культури“, якої піонірами на сході Поляки себе вважають: зачинено багато православних церков; зачинено багато українських нижчих і середніх шкіл, а ще більше перемінено на польські; приватний український університет і політехніку у Львові загнано в підземелля на нелеґальне іствування і на повільну смерть; сотні тисяч польських кольоністів насаджено на ті землі, що споконвіку поливались потом і кровю українського селянина; нечуваними податками, звязаними з санацією польського скарбу, в самій основі підірвано матеріяльний добробут нашого народу... Чиж після цього не природною є ця нехіть до всього польського, яка прокинулась і стійно зростає у нашім народі, а за яку так жорстоко мститься польська влада? Чиж вина в тому народу нашого, що також вимагає прикладення й до себе принціпу самовизначення? Тут вина тих, що так швидко забули вже про саме істнування того гасла самовизначення навіть у царині елементарних національно-культуральних домагань: вина тих, що прилучивши до себе, для своєї potęgi mocarstwowej, етнографічно непольські землі, з цілими міліонами непольського народу, поклали собі метою всякими способами і як найшвидше спольонізувати ті землі і той народ; вина тих, що встановили непотрібні польські кордони і, розрізавши живе тіло українського народу, поставили той український народ у такі умови політичного істнування, при яких частина народу може зосягтись обєднання з матірним пнем хіба лише ціною своєї смерти. Тієї смерти нашого народу саме хоче польський уряд; ту смерть — моральну і фізичну — несе він йому в ріжних формах, між иншим, і в формі оттих свіжих арештів та тортур українського селянства та інтелігенції, яких інкримінується комунізм лише для легкого самооправдання перед очима антибольшевицького заходу.

Устами своїх представників польський уряд на всіх міжнародніх зібраннях проголошує свою миролюбивість, своє змагання підтримувати спокій світа і всіма засобами йому сприяти. Коли би це були не самі лиш пусті слова, розраховані на придбання певної опінії народів Европи, тоді ми бачили би з боку польського уряду добру волю запровадити спокій спершу в своїй державі, на тих етнографічно чужих Польщі „східніх кресах“, що так протиприродно з Польщею звязані, — і не силою багнета, не арештами й тортурами українського народу, що хоче жити і в своїх природних національних формах розвиватися з широким признанням до нього тих прав, які живому народові належаться і якими користуються громадяне в державі справді цивілізованій.

Але польський уряд силкується иншим способом „заспокоїти“ народ український, фізичною силою хоче його зломити та позбавити життя. Ми віримо і в сили нашого народу українського; ми певні, що наш народ лишиться непереможений. Тимчасом боротьба, в яку наш народ втягнули проти його волі, не причиниться до тієї пацифікації, яка так потрібна і польському народові в його життю внутрішньо-державному і в його зовнішніх взаєминах. Не вина в тому нашого народу, що його земля українська, ці т. зв. у Поляків „креси всходнє“, примусово прилучені до Польщі проти волі народу і в супереч його державно-національним змаганням, стають щораз більш огнищем неспокою та можливих конфліктів.

Про це ми завжди говоримо польському урядові, але — даремно! про це ми мусимо заявити тепер і перед цілим світом.

В імени Української парляментарної Репрезентації в польському Соймі та Сенаті

Голова
М. Чернявський
сенатор.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Великдень.

Веселе свято Великдень...

Хочби турботи життя захмарювали душу і викривляли лице, в тім дні душа випогоджується як раннішне небо, а на лиці грає усмішка як прозолоть весняного сонця.

Великдень — свято весни, а весна оживлює не тільки природу. Вона скрешає кригу зневіри в людських душах і родить нові жерела надій і сподівань.

Тому під весну Українці все ставали оптимістами, а на Великдень радувалися і веселилися.

Не притьмарювали цієї веселости ні самостійність за княжих часів, ні страхіття наїзду Батиєва до Київа. Не затемнював її і 1848 рік, коли то жорстокий австрійський уряд позбавив селянство опіки панів і знаменитого проводу референта в церковних справах, Вп. п. Зельмана. Вкінці не зменшив веселости і 1918 рік, коли наш народ страждав неминовно, будучи поза скобками... рано.

Ясно, що коли після останньої дати, настали часи морального і матеріяльного благоденствія, великодня радість з року на рік більшає і заокруглюється.

Кожда весна витає нас такими дарунками, про які нікому і в снах не марилось. І на слова великодної весняни:

„А вже весна воскресла
Щож вона нам принесла“ —

можна все відповісти якимсь додатним фактом з царини політики, економії чи культури.

А все те завдяки всесторонній підтримці з боку власть імущих.

Але весна 1925 року богато в чому перевищила своїх шість попередниць. На наші голови злетів такий надмір усяких добродійств, що голова крутиться як від упадку з третього поверху.

На питання, що нам весна принесла, можна цього року на Великдень з чистим сумлінням відповісти:

„Принесла нам красоньку
Як на небі зіроньку“.

Бо прошу подумати! Язикові закони установлені, університет ухвалений, а шкільний плебісцит переведений.

Остає тільки радіти і бути вдячним.

Уявляю собі радість, що запанує по селах і містах серед старих і молодих!

„Тільки я, неначе заклятий“ не буду радуватись весною, сонцем і Великоднем.

Поминаючи всі перепони більш матеріяльної натури, затроїв мені цьогорічні свята... оцей фейлетон.

Вже давно дорікали мені деякі люде, що я не пишу на політичні теми. Я кілька разів вволив їх волю і фейлетон був сконфіскований. За це знову почали мені докоряти мої настоятелі і я збитий з пантелику написав оцей великодній фейлетон. Він мав пару пекучих місць і я мусів його три рази змінити.

Але... все таки він політичний і тяжко щоби перейшов урядове сито.

Але як пройде, то не сподобається читачам.

А як і кому сподобається, то я однако про це не дізнаюся.

І тому мені сумно...

Так сумно, що забуваю навіть за те, що ніхто з моїх сільських знайомих і приятелів не запросив мене на свята.

Галактіон Чіпка.

Негайно!! потрібна допомога ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Датки посилайте до Централі пожертв. Центральний Кооперативний Банк (Краєвий Союз Кредитовий), Львів, Ринок 10. Число конта 14000.

Політичні новини.

Новий французький кабінет.

Як уже відомо з телеграм, Бріян зрікся скласти новий кабінет, тому, що соціялісти відмовились від співучасти в ньому. Цю функцію поручено теперішньому президентові посольської палати і відомому математикові Пенлеве. Пенлеве належить разом з Бріяном до малої групи соціял-республиканців, складеної у парляменті з 39 членів; одначе він належить до її лівого крила і користується довірям усієї лівиці в парляменті, а також має особисті добрі звязки з приятелями Ерріо. Він силкуватиметься, щоби в складі кабінету мати Бріяна. Одначе вся увага при складенні такого кабінету буде звернена на настрої в Сенаті, який рішив про упадок Ерріо. При тому ця увага не може йти надто далеко по лінії домагань правиці, щоби не втратити симпатій між соціялістами.

Новий бельгійський кабінет.

Складення нового кабінету поручив король відомому соціялістові Вандервельде. Кабінет має бути демократичним. Соціялістична партія поставила домагення, щоби при виборах приклалено її принципи; вона згодилась на деяких членів ліберальної партії і демократів з католицької. З огляду на те, що лібералн не хотять вступити до кабінету — кабінет мусить бути комбінацією соціялістів, демократів та католиків. Щойно по соціялістичнім конгресі, цієї неділі, Вандервельде дасть відповідь, чи зможе виконати доручену йому місію.

Загальні Збори „Кооперативи Український Театр“.

Дня 13-го цм. відбулися Загальні збори т-ва „Кооператива Український Театр“. Коли зважити незвичайну велику скількість членів кооперативи, то треба признати, що присутних на зборах було досить мало: біля 50 осіб.

Головував дир. М. Галущинський. Звіт з діяльности кооперативи за останній рік здав голова дирекції п. Б. Ячів. Ця діяльність мусіла покищо обмежитись до збирання фондів на будову театру. З огляду на теперішну крізу всіх театральних підприємств, навіть у багатих державах, і в наслідок скрутного господарського становища нашої країни, ведення театру або иншого цього роду підприємства могли в теперішній момент звести кооперативу на манівці та підорвати довіря громадянства до неї. Крім приєднювання членів, управа кооперативи старалась, як могла, придбати фонди головно через уладжування концертів, яких було 28, балів, вистав, викладів — (ці мало численні). Кооператива субвенціонувала курс режисерів та аматорів, уладжувала виключно театральної гардеробу та театральних творів і почала видавати музичні партитури до деяких народніх пес і самі пєси. З кінцем ділового року кооператива числила 2.152 членів, між ними: 21 селян, 244 священиків, 87 купців та промисловців, 629 державних урядовців, 343 приватних урядовців, 207 вільних професій, 689 осіб, що не подали професії, 85 інституцій та товариств, 33 робітників, 10 ремісників, 10 кооператив, 2 великих власників. Заявлених уділів було 2.352 по 10 зол. на загальну суму 25.523 зол., та вплачено тільки 12.626 зол. себто пересічно по 5 зол. 37 с. на одного члена. Повний уділ вплатило тільки 481 осіб, а пів 717. Вартість уділів, які управа кооперативи звальоризувала згідно з пересічним курсом золотого, представляє суму 16.157·81 золотих. Управа призналася до того, що в справі доповнення уділів невідповідно виститлізувала дотичні листи, з яких більшість членів могла мати враження, що вложені ними уділи здевальювались або неточно були перераховані на постійну валюту. Управа та Надзірна рада запевнювали, що зібрані фонди як слід збережені, а вартість уділів ненарушена.

Довший реферат про перспективи будови театру виголосив д-р І. Ничка. Референт вірить у можливість негайного звигнення театру у Львові, шляхом відповідного оподаткування всього громадянства. На таку мету потрібна сума 30.000 долярів, що лежить у сфері реального здійснення.

Вичерпуючий реферат викликав оживлену дискусію, в якій забирали голос пп. о. И. Застирець, ред. Кедрин, інж. Дутка (із Станиславова), інж. Вішковський, дир. І. Чапельський, ред. Федорців, радн. Понмалик, інсп. Ліщинський, д-р Ю. Савчак, інж. Мацішевський, ред. Григолинський, проф. Белезовський і В. Барвінський. Не маючи змоги переказати на цьому місці всебічно розглянутої дискусії на цю дуже важку та болючу тему, мусимо покищо обмежитись самим переданням резолюцій Загальних зборів, відкладаючи дотичні статті на пізніше.

1. Загальні збори членів кооперативи „Український Театр“ у Львові, з яких більшість давно вже складала жертви на будову театру, звертаються до комітету будови театру, щоби він передав площу при вул. Сапіги у виключне розпорядження кооперативи.

2. Загальні збори управнюють Надзірну Раду і Управу кооперативи заміняти згадану площу або продати за иншу, більшу й краще положену, з тим, що єдиним призначенням нової площі є зужити її під будову українського театру.

3. Загальні збори накладають на Управу кооперативи обовязок доложити всіх зусиль, щоби в разі заміни теперішньої площі передати її лише в руки української установи, а якби це було неможливе, тоді відкликатись з цією справою до Надзвичайних Загальних Зборів.

4. Загальні збори кооперативи уважають, що головним завданням кооперативи є будова українського театру — і тому доручують Надзірній Раді пособити відповідні заходи, засягнувши опінії у фаховців, з боку матеріяльного та духового, щоби станути в осени перед Надзв. Загальними Зборами з готовим проєктом.

5. Загальні збори висловлюють побажання, щоби кооператива „Український Театр“ взяла на себе ведення театру, якщо цим не нарушить основного капіталу кооперативи.

6. Загальні збори взивають усіх членів кооперативи, а передовсім львівських зложити в місяці травні на уруchомлення тогож театру одноразово бодай по одному амер. долярові.

Кілька слів до нашої інтелігенції.

Нарікаємо часто на те, що нема у нас рідного промислу, через що багато нашого гроша йде у чужі кишені. Та коли заходами одиниць будується свій промисл, нема для нього підмоги з боку наших людей. Такої долі зазнає перша українська фабрика цукорків „Фортуна Нова“. Підчас коли чужі признають солідність і доброту цукрових виробів цієї фабрики і є її постійними відбірцями, свої відносяться до неї щонайбільша байдуже, несучи часто-густо свій гріш у чужі фабрики, на добро чужих, а то й ворожих нам людей. Причина цьому є в нашій бездушности і браку памяности. Не застановляємося над тим, яку шкоду наносимо самі-ж собі, нехтуючи своє, а підпомагаючи чужий промисл. І не конче мова мусить іти зараз про великі суми, річ у кожному поодинокому сотику, бо всі вони, ті малі незначні сотики разом взяті, дають великі суми. Тому кожний гріш витрачений без думки на чужі вироби, тоді, коли маємо такі самі або й ліпші свої власні, є зменшенням нашого національного, а збільшенням чужого майна.

Деколи причиною такого поступування є несвідомість. Не всі знають про істнування даної фабрики чи підприємства. Тому отсим подаємо до відома наших людей, що у Львові істнує від двох років перша українська фабрика цукорків. З малих початків розвинулася в поважне вже підприємство, уладжене згідно з найновішими вимогами техніки, яке дає хліб кільком десяткам наших робітників. Дальший розвиток цієї фабрики, яка вже виробила собі за цей короткий час добре імя добірною якістю своїх цукрів, залежить від відношення до неї з боку ширших кол нашої суспільности. Тож звертаємося з гарячим зазивом до нашої інтелігенції, щоби жадала скрізь по наших кооперативах, по наших і чужих приватних крамницях цукрових виробів фабрики „Фортуна Нова“. Домагаючися консеквентно скрізь цукорків „Фортуни Нової“, спричинимо поширення збуту виробів тої фабрики, дамо їй спромогу зрости, примістити у себе більшу скількість наших робітників, а тимсамим докинемо цеголку до будови рідного промислу. **Адреса фабрики: „Фортуна Нова“, Львів, Кордецького 21.** 1819 1—1

НОВИНКИ.

— **Всім нашим передплатникам, читачам і прихильникам бажаємо ВЕСЕЛИХ СВЯТ.**

— **Усіх тих Вп. Авторів**, які були ласкаві надіслати нам до святочного числа свої статті й белетристичні твори та рукописи яких — на жаль — із технічних причин не можна було використати до цього числа — просимо вибачення. Весь матеріял увійде до найближчих чисел нашого часопису.

— **Конфіската.** Вполацит вступну статтю п. з. „Чи є та не рада?“ помнатувала цензура в трьох великих місцях.

— **Друкарські недогляди.** У статті з попереднього числа „Діла“ п. з. „Нова уступка капіталові“ закрались такі друкарські похибки: на першій сторінці у другій шпальті пропущено слова „а також“, які слід вставити між словами „і все мав їх в домі“ і словами „тому, що всі“; на другій сторінці у першій шпальті замість „це були — як сказано — пляни“ має бути „це були — як сказано — межі“; у другій шпальті другої сторінки замість „Зокрема доручено Комісаріятові Освіти“ має бути: „зокрема доручено Комісаріятові Внутрішньої Торговлі“. При ломанню статті п. з. „Преса“ попереставлювано через неувагу цитати, через що поплутано зміст статті у другій її частині.

— **Святочна стрілянина.** Звичка стріляти на Великдень стала, коли не як світ, то бодай як Греція. До нині у Греції продовжується традиція випускати у воздух безліч ракет та стріляючих забавок: молодь і старші гукають з самопалів власного виробу, а навіть рушниць та помодільних гармат. При цьому під згуки перших Великодних дзвонів спалюється звичайно „боввана“ з лахміття та соломи, що має уявляти собою Юду. Щойно коли останки Юди зринуть у повітря з димом починається справжній Великдень. Цей звичай святкувати Великдень з гуком та шумом так сильно вкорінений і в нас, що без огляду на заборону стрілянини — по місті зранку до вечора чути було стріли.

— **Весняний грім** убив 15-го ц. м. у селі Добротвір (пов. Камінка струмилова) селянина Балека, разом з парою коней, на полі.

— **Найстарша Велика Пятниця.** На підставі найновіших астрономічних обчислень перша Велика Пятниця припала на день 7. квітня 30 року по уродженню Христа. День смерти Христа припадає на підставі найстаршого єгипетського календаря на 7. квітня.

— **Ограблення почти, винуватці та телепатія.** На поліції зголосився якийсь електромонтер Ґжиб, що бачив два тижні тому як грабіжники, захопивши на почті мішок з грішми, втікали через єзуїтський огород. Ґжиб склав зізнання досить суперечні і вказав на якогось Мудляховского та Козаца, як на дотичних злодіїв. Поліція збентежена тим, чому цей Ґжиб подав ці вістки щойно тепер і чому вони такі суперечні, усіх трьох задержала. Славний телепат Гануссен, який саме приїхав до Львова на продукції — взяв на себе обовязок віднайти винуватців. Вчора на протязі 17 хвилин віднайшов сховану специялістами шпильку в одним редакційнім столі. А люде з мішком грошей це-ж не шпилька!

— **Скількість вязниць в Польщі.** Статистика з 1923 р. каже, що в тому році було 26.326 вязнів. Усіх вязниць є 345 на 37.201 вязнів. Найбільша скількість вязниць припадає на львівський округ — 105; варшавський округ має їх лише 45. Карних заведень є всього 9. Найбільше злочинів доконують неграмотні.

— **Страшні наслідки грому.** В понеділок по полудні пройшла страшна буря над частиною саської Швайцарії. Грім ударив у групу туристів, що оглядали твердиню Кеніґштайн. Наслідки грому були такі, що три особи були вбиті на місці, 6 осіб важко ранених, а 23 легко ранених.

— **Шпіонська афера в Любліні.** Останніми днями арештовано в Любліні цілий ряд військових осіб переважно підофіцирів, що працювали в мобілізаційному відділі польського штабу. Вони копіювали усі мобілізаційні пляни та видавали їх за гроші сусідним державам.

— **З плебісцитових містерій.** В селі Хлопчицях рудецького повіту в днях 7. і 8. н. м. ходили по селі поліцай Іван Шумик-Полянский і селянин Микола Крушинський і силували всіх селян римо-католиків, що говорять по українськи та почувають себе Українцями підписувати декларації за польською викладовою мовою в школі. Тому, що названі селяне все одно таких декларацій не підписали а війта не бачили на очі, то оба названі пани пофальшували підписи. Фальшування підписів можуть ствердити свідки: Юрко Телятник, Микола Сприн. Цей останній подає, що декларації вносили і за дітей, що не покінчили ще 6-ти літ.

— **Пересторога!** По краю ходять всякі люди, що збирають жертви на церкву в Пацлавській кальварії. Подається до відома всіх, що до збирання таких жерта ніхто з тих людців не дістав ніякого уповаження від покликаних до цього чинників.

— **Економічна відбудова.** Недавно відбулося в технічному товаристві українських інженірів дві дискусійні вечері на тему упромисловлення та економічного двигнення нашого краю. Дискусію започаткував д-р Ю. Гірняк рефератом на повищу тему. Результатом дискусії був вибір комісії з трьох, у складі д-ра Ю. Гірняка, інж. Архипенка та інж. Кичків, які мають приступити конкретно до практичних кроків у тому напрямі в порозумінню та контакті з нашими економічними і господарськими установами.

— **Свобода ч. 16** вийшла в святочнім виді, в побільшенім обємі (на 16 сторінках), прикрашена гарними власноручними ілюстраціями. На різнородний зміст зложилися численні статті, обсягом не великі, популярно написані, що порушують вісімі актуальні справи, а також гарні оповідання. На увагу заслугує „Наша розмова“ Дядька Трохима“. На жаль польська прокуратура знайшла і в сьому святочному числі „небезпечні“ місця, а навіть сконфіскувала одну ілюстрацію, до речі кажучи, передвоєнного походження, що переходила нераз польську цензуру ще австрійської влади. „Свобода“ повинна находитись в кождій читальні та селянській хаті.

— **П. Олена Полотнюківна**, донька бл. Ігнатія, автора „Напівника церковного“, організатора Станиславова і основника „Української Хати“ промувалася дня 28. лютого на доктора медицини в Ґрацу.

— **Юлій Майнль** уладжує пробне варення кави у філіях Личаківська 17. в суботу 18. ц. м., а Сикстуська 33. у вівторок 21. ц. м., на які П. Т. Публику ласкаво запрошується.

Бібліоґрафія.

КНИЖКИ:

Б. Іваницько, проф. українського педаг. інст. ім. М. Драгоманова в Празі „КУРС АНАЛІТИЧНОЇ ГЕОМЕТРІЇ. Частина І. Основи аналт. геометрії на площі. З термінольогічним словником та 245 рисунками в тексті. Вид. Українського Видавн. Фонд. Прага 1925, ст. 423.

Д. Антонович: ТРИСТА РОКІВ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ 1619—1919. Зміст: Шкільний театр. Світський театр. Побутовий театр. Революція в театрі. Закінчення. Вид. Українського Гром. Видавн. Фонд. Прага 1925, ст. 274.

Євген Чикаленко: СПОГАДИ (1861—1907). Частина І. Ст. 172. Накл. Вид. Спілки „Діло“.

Ернест Сетон Томпсон: МОЇ ЗНАКОМІ. (Нариси з життя звірів, які я знав). І з 148 образками і портретом автора. Ст. 277. Перекл. Софія Куликівна. Львів—Київ. Видавництво „Молода Україна“ 1925. накл. М. Тарнавка.

Міґель Сервантес: ВИСОКОДУМНИЙ ЛИЦАР ДОН КІХОТ ІЗ МАНЧІ. Переповів для молоді Антін Лотоцький. З ілюстраціями. Ст. 188. Видав. „Молода Україна“, накл. М. Тарнавка.

Федір Дудко: ГЛУМ. Оповідання. Ст. 52, Вид. „Червона Калина“.

Ярослав Вільшенко: СОН МІСЯЧНОЇ НОЧІ. Сценічна гра в 5 діях, ст. 48. „Пластова бібліотека“. Накл. Мих. Тарнавка.

Софія О'Брієн: ІРЛЯНДСЬКІ ОПОВІДАННЯ. Ст. 57. Видання Товариства „Просвіта“.

М. П. Старицький: НІЧ ПІД ІВАНА КУПАЛА. Драма в 5 діях. Під редакцією і з режисерськими увагами Мат. Вороного. Львів 1925. Накл. „Кооператива Український театр“, ст. 89.

В. Доманицький, асистент української господ. Акад. в Подєбрадах ЯКИМ НА-

СІННЯМ І ЯК СІЯТИ В ПОЛІ. Практичний порадник з 19 малюнками. В-тво „Сільський світ“ 1925, ст. 24.

ЖУРНАЛИ:

ЛІТЕРАТУРНО-НАУК. ВІСТНИК. Кн. IV. Квітень. Марко Черемшина: Як дим відоймається. Згадка. Гр. Косинка: За ворітьми. Модест Левицький: Gloria victis. Ю. Липа: Байрон. Джек Льондон: Лісовий дол. Марко Антіох: Сонце Одеси. Іка П. Б-р М. Качанюк: Отокар Бржезіна. М. Омельченко: Соціяльна опіка над молоддю в Чехословаччині. Д. Д.: Пясько-музю в Чехословаччині. Д. Д.: Пясько-мудривський пентагр і неомонархізм. В. Гнатюк: Наук. Тов. ім. Шевченка.

„СВІТ“, ілюстрований двотижневик. 2-ге число. Зміст: І. Квасниця: Голодний Великдень — Збройний мир — Як виглядала Галичина в 1780 році — Марко Антіох: Великдень — Бориславський басейн — Світові бібліотеки — За Рідну Школу! Гр. Косинка: Темна ніч — Ганна Іванівна Борисоглібська — Леонт де Ліль: Слони (З „Варварських поем“) — Михайло Рудницький: Музей славних людей — Відкриття памятника Т. Шевченка у Винниках — Еміграція до Франції — Народи, що вимирають — А.: Розмова з Едісоном про науку та її можливости — Осип Бодзарович: Неділя — Як довго живуть звірята? — Як довго живуть ростини? — Найбільший димар — Гора Льва — Українські посли перед судом — Цікава статистика — Сон буде непотрібний — Свято культури — Нові знахідки в Єгипті — Г. Шпітерс: Про вітаміни — Скільки коштувала війна? — Хіропрактика — Веселий куток — Хрестикові загадки. — Ілюстрації: Весна 1925 — Загальний вид Борислава — Робітники перед шахтою в Бориславі — Борислав у ночі — Загальний вид Мражниці — Будова домівки Рідної Школи на Стрийському передмістю у Львові — Ганна Борисоглібська — Лондонський паноптикум, що згорів перед двома тижнями — Відкриття нового памятника Т. Шевченка в Винниках — Знищений памятник Т. Шевченка в Винниках — Гора Льва у Львові — Українські посли видані судові — Статуя Зосера — Жебрейський університет в Єрусалимі — Новий фронт — Два куми. — Чвертьрічна передплата виносить 4·50 зол., до Америки 1 дол. Адреса ред. і адм.: „Світ“, Львів, вул. Руська ч. 3.

„КУЛЬТУРА“. Місячник культурно-суспільного життя. З недрукованих творів Івана Франка: Лисиця-сповідниця. З дальших споминок моєї молодости. І. Зл[illegible] Садіг. О. Юлетей: Вуйко з півночі. В. Еллан: Людське. (Новелі): І. Вона йшла. ІІ. Заводила. ІІІ. Тези поем. І. П. Павлов: Експериментальна психологія і психопатологія тварин. К. Тайге: Принцип конструктивізму. Ю. Волькер: Пролетарське мистецтво. А. Г.: „Гартованці“ в Празі. С. Задерецький: Монізм у природі і суспільстві. Н. Бранденбурський: Родинне і подружнє право в Радянському Союзі. П. Сук. Англійські соціял-реформісти і монархія. К. Вітт ль: Хвиля ворожнечі заливає світ. Н. Р.: Економічна руїна українського селянства. І. Калинович: Бібліографічні звістки. — Ілюстрації: Павло Тичина. Валеріян Поліщук. Олекса Досвітній.

„ЗИЗ“. Журнал сатири та гумору. Ч. 7. і ч. 8. Редагує: Левко Лепкий.

МОЛОДА УКРАЇНА. Ілюстрований журнал для моводі. Ч. 7. Редагує: Мих. Таранько.

СВІТ ДИТИНИ. Ілюстрований журнал для дітей. Ч. 3. Редагує: М. Таранько.

„БОГОСЛОВІЯ“, науковий тримісячник. Видає Богословське Наукове Товариство. Зміст: Dr. Josephus Slipyj — De valore S. Thomae Aquinatis pro Unione eiusque influxu in theologiam orientalem. Стор. 1—18. Д-р Микола Чубатий — Про правне становище церкви в козацькій державі. Ст. 19—49. о. д-р Гаврiїл Костельник — Границі вселенної. Ст. 50—90. о. д-р Йосиф Сліпий — Св. Тома з Аквіну і схолястика. Ст. 91—116. Вибрані питання: Наука баптистів (о. д-р А. Іщук). — В справі кодифікації канонічного права для гр.-кат. Церкви (о. д-р Д. Дорожинський). Ст. 149—168. Всячина — Хроніка: Місійна виставка. Clemens Bäumker. — Записки чина св. Василія Великого. — о. Мартин Жіжі. — Двомітний курс латинської мови. — Богосл. Наукове Товариство. Ст. 169. Богословське Наук. Товариство: Сигналт засідання Секцій Бог. Н. Т-ва. — Рада. — Бібліотека. — Звіт Ст. 170. Книжки і часописи 171—180.

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА. Рік І. т. 1. зш. 1—3. Редагує колегія. Відп. ред. Гр. Микетей. Зміст: Наші завдання. М. Галущинський: На новий шлях народньої праві. В. Целевич: Шкільні закони в українські середні школи. Д-р І. Раковський: Раса в вихованню. Кол. Калинович: Чим цікавляться наші діти. Д-р О. Барвінський: Вплив школи на туберкульозу. Гр. М-тей: Памяти Юлїяна Сергія Левицького. Д-р І. Копач: Над могилою Юл. Левицького. Огляд журналів і оцінки. З Т-ва „Учительська Громада“.

ДУХОВНА БЕСІДА. Церковно-народній ілюстрований двотижневик. Редактор: В. Островський. Рік ІІ. ч. 6.

АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР. ч. 1. Видає Театральна Комісія Т-ва „Просвіта“.

НАРОДНЯ ПРОСВІТА. ч. 4.

ГОСПОДАРСЬКО-КООПЕРАТИВНИЙ ЧАСОПИС. Орган Комітету Організації Кооператив і офіціяльний орган Красвого Союзу ревізійного.

НА ВАРТІ, незалежний орган українського культурного і церковного відродження. Редактор А. Річинський, Володимир Волинський.

СІЛЬСЬКИЙ СВІТ. Ілюстр. господарський часопис, ч. 3. березень.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК. Журнал Центр. Союза українського студентства („ЦЕСУС“). Зміст: Олекса Стефанович: Білі зірки; Максим Тимків: Вічний закон. (На організаційні теми): Д-р Нестор Нижанківський: Станислав Людкевич (З нагоди 25-літнього композиторського ювилею); І. Борковський: Метелик: „Батьки“ і „діти“ (Анкета „Студ. Вістника“). IV. Проф. Федір Щербина, Ректор Українського В. Університету у Празі. V. Гнат Андрієнко, студ. агр. Інж. Д. Андрієвський: Малоліткам і слабодухам (З приводу листа акад. В. І. Вернадського). З життя українського студентства (Вісти з місць); Б. Терен. Фейлетон. У Празі. Ювилеї Т. І. Масарика та Українців. ЦЕСУС. З спортового життя. Міжнародна Конференція хлачання в Единбурзі. В. О. Англійське студентство.

НОТИ:

1. *К. Стеценко:* ЯК КОВБАСА ТА ЧАРКА, ТО МИНЕТЬСЯ СВАРКА — водевіль у одній дії для співу в супроводі фортепяну і малої оркестри. Ревізію впорядкував К. Стеценко. Видала Кооператива „Український театр“ у Львові.

2. „БУБАЛЬЩИНА“, жарт в 1 дії Васильковського для співу в супроводі малої оркестри. Арранж.: К. Стеценко. Інструм.: С. Людкевич. Видавництво кооператива „Український театр“ у Львові.

3. „НЕВОЛЬНИК“, драма на 5 дій М. Кропивницького для співу в супроводі малої оркестри. Видавництво кооперативи „Український театр“ у Львові.

Е. Форостина: ПРИЧИННА. Слова Шевченка. Хор русалок на 2 жіночі гурти. Львів—Перемишль.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

Чи Ви вже є членом Кооперативи „Рідна Школа“? Як ні, то впишіться негайно! Один уділ (пай) 5 зол., число уділів необмежене. Вписове 50 ґрошів. Заяви приступлення можна одержати в кожному Кружку У. П. Т. — Пишіть і посилайте гроші на адресу: Дирекція Кооперативи „Рідна Школа“ Львів, Ринок, ч. 10. II. пов.

ОПОВІСТКИ.

Український Театр під дир. І. Когутяка.

Хоростків, саля „Нар. Дому“:
Неділя 19.IV. ВОСКРЕСЕННЯ.
Понеділок 20.IV. ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ.
Вівторок 21.IV. ПРО ЩО ТИРСА ШЕЛЕСТІЛА.
Середа 22.IV. ЧЕСНА ЗУЗАННА.
Четвер 23.IV. ТРІЙКА ГІЛЬТАЇВ.
Субота 25.IV. МІРА ЕФРОС.
Неділя 26.IV. ДВА ЗЛОДІЇ.

Сухостав:
Понеділок 20.IV. НЕУДАЛИЙ РОМАН.
Вівторок 21.IV. о год. 3. попол. ЗАПОРОЖСЬКИЙ СКАРБ. 3—3

З нагоди Воскресення пригадуємо Українському громадянству потреби Українського Крайового Т-ва Опіки над Інвалідами. На жаль в останніх місяцях жертви з краю зовсім устали. Не впливають і жертви з Америки. Дім інвалідів тяжить на громадянах львівського повіту та Львова. На коштовні протези, лічення, ренти і підмоги інвалідам не повинні[illegible] брак у нас засобів. Членів Тов-а лиш кілька десяток. В інтересі нашої будучности дати жертвам визвольних змагань достаточне забезпечення. Жертви і членські вкладки (50 сот. місячно, 6·20 з вписовим річно) просимо надсилати на адресу: Українське Краєве Тов-о Опіки над Інвалідами, Львів, Руська ч. 3/II. 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Звичайний Загальний Збір

акціонерів Земельного Банку Гіпотечного, акційної спілки у Львові

відбудеться в пятницю дня 22. мая 1925 в салі товариства „Дністер“ у Львові (вул. Руська 20. партер) о год. 10. рано.

Предмети нарад:

1) Замкнення рахунків за р. 1924 і звіт Надзірної Ради з діяльности і стану Банку та ухвали в тій справі. 2) Розділ чистого зиску. 3) Затвердження біляносу отворення в золотих з днем 1. січня 1925. 4) Ухвала що до висоти основного і запасного (резервового) капіталу в золотих, усталення нової скількости акцій і номінальної вартости як також відтинків акцій. 5) Зміна статута §§. 2. до 97. 6) Вибір двох членів Надзірної Ради. 7) Означення назви присутности для членів Надз. Ради. 8) Внесення до думи. §. 71. уст. 3. стат.

Право голосу на Зборі мають ті акціонарі, які найпізнійше 14. днів перед Загальним Збором зложать в Дирекції Земельного Банку Гіп., або в „Українській Щадниці“ в Перемишлі акції разом з незапавшими купонами. На зложені акції будуть видані посвідки та легітимації (вказки) тим, які мають право вступу на Заг. Збір (§§. 65, 67 і 68. статута).

Акціонарі, котрі ще своїх акцій не зложили, а мають намір взяти участь в Загальнім Зборі, зволять про те повідомити Дирекцію Банку, подаючи свою адресу, щоби їм на час видано легітимації на Загальний Збір.

Надзірна Рада Земельного Банку Гіпотечного.

1833 1—1